

023.2019

๖๖๒๙๓

๗.๖

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและสุขภาพจิตของบรรณารักษ์
ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
ในกรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์

ของ

อรนุช เพียรช่าง

12 พ.ค. 2533

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกบรรณารักษศาสตร์

กุมภาพันธ์ 2533

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

170929

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณา
ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกบรรณารักษศาสตร์ ของมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

..... ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สวนา พรหมกุล)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญศรี ไพรัตน์)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สวนา พรหมกุล)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญศรี ไพรัตน์)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(รองศาสตราจารย์ เฉลียว พันธุ์สีดา)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ ดร.สมพร บัวทอง)

วันที่ ...๕... เดือน ...พฤษภาคม... พ.ศ. 2533

ประกาศคุณูปการ

กราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สวนา พรพัฒน์กุล และ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญศรี ไพรัตน์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางในการ
ทำงานวิจัย ตลอดจนตรวจปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี
และกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์เฉลียว พันธุ์สีดา ที่กรุณาเป็น
กรรมการสอบปริญญานิพนธ์ เพื่อให้งานวิจัยฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งใน
ความกรุณาจากทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง

กราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปราณี เจริญกิตติวัฒน์ ที่ให้
คำปรึกษาด้านสถิติ และให้ความช่วยเหลือสนับสนุนเป็นกำลังใจอันสำคัญยิ่งในการ
ทำงานวิจัยตลอดมา

ขอบพระคุณอาจารย์ชาญศักดิ์ เหลืองไตรรัตน์ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ
ในการวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ซึ่งได้ให้
ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และผู้ที่มีส่วนช่วยเหลือในการทำ
ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

อรนุช เนียรช่าง

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	3
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	4
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
ความหมายของความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน	8
ความสำคัญของความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน	10
การปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน	11
ความหมายของสุขภาวะจิต	18
ความสำคัญของสุขภาวะจิต	21
สุขภาวะจิตของบรรณารักษ์	22
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	25
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	40
การกำหนดกลุ่มประชากร	40
การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง	41
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	41
การเก็บรวบรวมข้อมูล	46
การวิเคราะห์ข้อมูล	46
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	48

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	52
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	52
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	52
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	69
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	69
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	71
อภิปรายผล	71
ข้อเสนอแนะ	78
บรรณานุกรม	79
ภาคผนวก	89
ประวัติย่อของผู้วิจัย	99

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	จำนวนกลุ่มตัวอย่างแยกตามตัวแปรขนาดของโรงเรียน	41
2	ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของ บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนกับสุขภาพจิต	53
3	แสดงอันดับและค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจใน การปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน	54
4	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนความพึงพอใจใน การปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน	55
5	แสดงอันดับและค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจใน การปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน	56
6	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนความพึงพอใจใน การปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน	57
7	แสดงอันดับและค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจใน การปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน ..	58
8	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนความพึงพอใจใน การปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน ..	59
9	แสดงอันดับและค่าเฉลี่ยระดับสุขภาพจิตของ บรรณารักษ์ที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่าง	60
10	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนสุขภาพจิตของ บรรณารักษ์ที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่าง	61
11	แสดงอันดับและค่าเฉลี่ยระดับสุขภาพจิตของ บรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน	62
12	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนสุขภาพจิตของ บรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน	63

13	ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสุขภาพจิตของ บรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกันเป็นรายคู่	 64
14	แสดงอันดับและค่าเฉลี่ยระดับสุขภาพจิตของ บรรณารักษ์ที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน	 65
15	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนสุขภาพจิตของ บรรณารักษ์ที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน	 66
16	ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจใน การปฏิบัติงานของหัวหน้าบรรณารักษ์และผู้ช่วยบรรณารักษ์	 67
17	ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระดับสุขภาพจิตของ หัวหน้าบรรณารักษ์และผู้ช่วยบรรณารักษ์	 68

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้ารวดเร็วย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญหลายประการ แต่ในบรรดาปัจจัยที่สำคัญเหล่านั้น ปัจจัยทางด้าน "ทรัพยากรมนุษย์" เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่ง สิ่งสำคัญที่จะทำให้ทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาก็คือ "การศึกษา" การศึกษาจึงเป็นกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นรากฐาน และเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมของประเทศ (วิโรจน์ สารรัตนะ. 2532 : 27)

เมื่อการศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าดังกล่าว เพื่อให้บทบาทของการศึกษาต่อการพัฒนาประเทศในปัจจุบันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจึงส่งเสริมให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ห้องสมุดเป็นองค์การแบบทางการของโรงเรียนที่อำนวยความสะดวกต่อการศึกษา ช่วยส่งเสริมด้านการสอนของครู ส่งเสริมให้นักเรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน /ไม่ว่าห้องสมุดจะมีหนังสือพร้อมสมบูรณ์แค่ไหน ถ้าปราศจากบรรณารักษ์ที่เหมาะสมปฏิบัติงานในห้องสมุด การบริหารงาน และการให้บริการทางวิชาการของห้องสมุดนั้นจะมีประสิทธิภาพไม่ได้/ดังพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานแก่คณะสมาชิกห้องสมุดทั่วประเทศ ในโอกาสที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ในวันพฤหัสบดีที่ 25 พฤศจิกายน 2514 ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา ว่า "การที่ส่งเสริมให้มีห้องสมุดในโรงเรียนต่าง ๆ ที่พระราชอาณาจักรเป็นความดำริที่ดี มามีปัญหาอันสุดท้ายและที่สำคัญที่สุดก็คือ หนังสืออยู่ในห้องหรือในตู้ในสถานที่แห่งหนึ่งเป็นจำนวนมากมหาศาลจะไม่เกิดประโยชน์ใด ๆ ถ้าไม่มีใครมาอ่าน หรือแม้มีใครมาอ่านแต่ไม่ทราบว่าเลือกหนังสือใด สำหรับฐานะของตน สำหรับความต้องการของตน สำหรับอายุของตน จึงเป็นหน้าที่ของผู้ที่ได้ศึกษาและค้นคว้าในเรื่องนี้โดยเฉพาะคือบรรณารักษ์" (แม้นมาส ชวลิต. 2529 : 3 - 4) จะเห็นได้ว่าการที่ห้องสมุดจะอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้ได้ดีที่สุด

จำเป็นต้องมีบรรณารักษ์เป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบการบริหารงานห้องสมุดให้ดำเนินไปตามนโยบาย และแผนงานของโรงเรียน

ในปัจจุบันห้องสมุดโรงเรียนแม้จะมีสภาพดีขึ้น แต่ไม่ถึงขั้นที่น่าพอใจนัก สภาพการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนยังพบปัญหาอันเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน เพราะครู อาจารย์และนักเรียนยังใช้บริการของห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอนไม่เต็มที่ สาเหตุเนื่องมาจากนักเรียนไม่ได้รับการปลูกฝังให้ใช้ห้องสมุดอย่างถูกต้องเหมาะสม บทบาทของครูในเรื่องเกี่ยวกับการใช้ห้องสมุดและการส่งเสริมให้นักเรียนค้นคว้าด้วยตนเองยังน้อย สาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่ง คือผู้บริหารโรงเรียนยังไม่ตระหนักถึงบทบาทที่สำคัญยิ่งของห้องสมุดต่อการเรียนการสอน ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงมิได้ส่งเสริมการดำเนินงานห้องสมุดเท่าที่ควร ทำให้เกิดปัญหาด้านการขาดงบประมาณ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ทางบรรณารักษ์ ขาดแคลนวัสดุค้นคว้า และไม่มีสถานที่ที่เหมาะสม สำหรับจัดให้เป็นห้องสมุดโรงเรียนที่มีบรรยากาศให้นักเรียน และครูอาจารย์เกิดความสนใจเข้ามาอ่านหนังสือหรือค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม (ทรรศนียา กัลยาณมิตร. 2530 : ฉ - ช)

ปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวทำให้มีผลกระทบต่อการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน ดังนั้นในการจัดดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนต้องปฏิบัติงานอย่างหนัก ซึ่งนอกจากจะขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถในวิชาชีบบรรณารักษ์ ความเลื่อมใสศรัทธาของผู้บริหาร และความร่วมมือจากบุคลากรหลายฝ่ายแล้ว ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานก็มีความสัมพันธ์กับคุณภาพการทำงานของบรรณารักษ์ เพราะการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ เริ่มพัฒนาขึ้นมาจากความพึงพอใจในหน้าที่การงานที่กระทำอยู่ของผู้ปฏิบัติงาน ผลงานก็จะมีประสิทธิภาพและไปในทางสร้างสรรค์ ผลที่ได้ก็จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถพัฒนางานในอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยความสุข ความพอใจของตนเอง (ณรงค์ศักดิ์ ตะละภัก. 2529 : 1) /

องค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้บรรณารักษ์ปฏิบัติงานในหน้าที่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็คือสุขภาพจิตของบรรณารักษ์ ก็เป็นสิ่งสำคัญ เพราะถ้าหากบรรณารักษ์มีสุขภาพจิตดี ก็จะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังพระราชดำริสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานในโอกาสที่คณะจิตแพทย์ นักวิชาการสุขภาพจิต อาจารย์มหาวิทยาลัย

และผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันต่าง ๆ เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ พระตำหนัก
ภูนิศราชนิเวศน์ วันอังคารที่ 15 กุมภาพันธ์ 2520 ว่า "ผู้มีสุขภาพจิตที่ดีแล้วอาจ
จะสอนคนอื่นได้ ชักชวนให้คนอื่นมีสุขภาพจิตดีจนกระทั่งงานที่ทำมีความสำเร็จที่ดีได้"
(พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช. 2530 : 273)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นเป็นความจำเป็นว่าน่าจะได้มีการศึกษาถึง
ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และสุขภาพจิตของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ว่าสัมพันธ์กันอย่างไรหรือไม่
ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานในห้องสมุดให้ดีขึ้น เพื่อป้องกัน
สุขภาพจิตของบรรณารักษ์ อันจะเป็นการช่วยทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานของ
บรรณารักษ์ดียิ่ง ๆ ขึ้น

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

- ✓ 1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและ
สุขภาพจิตของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
ในกรุงเทพมหานคร
- ✓ 2. เพื่อศึกษาความแตกต่างของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและ
สุขภาพจิตของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
ในกรุงเทพมหานคร ที่มีคุณวุฒิต่างกันว่าจะแตกต่างกันอย่างไรหรือไม่
- ✓ 3. เพื่อศึกษาความแตกต่างของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและ
สุขภาพจิตของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
ในกรุงเทพมหานคร ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันว่าจะแตกต่างกันอย่างไร
หรือไม่
- ✓ 4. เพื่อศึกษาความแตกต่างของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและ
สุขภาพจิตของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
ในกรุงเทพมหานคร ที่มีขนาดของโรงเรียนต่างกันว่าจะแตกต่างกันอย่างไรหรือไม่
5. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของหัวหน้า
บรรณารักษ์กับผู้ช่วยบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา
6. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสุขภาพจิตของหัวหน้าบรรณารักษ์กับผู้ช่วย
บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

- ✓ 1. ทำให้ทราบผลของความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และสุขภาพจิตของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา
- ✓ 2. ทำให้ทราบว่าความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและสุขภาพจิตของ บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่มีคุณวุฒิต่างกัน จะมีความแตกต่างกัน มากน้อยเพียงใด
- ✓ 3. ทำให้ทราบว่าความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและสุขภาพจิตของ บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน จะมีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด
- ✓ 4. ทำให้ทราบว่าความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและสุขภาพจิตของ บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่มีขนาดของโรงเรียนต่างกัน จะมีความ แตกต่างกันมากน้อยเพียงใด
5. ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ระหว่างหัวหน้าบรรณารักษ์กับผู้ช่วยบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา
6. ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบสุขภาพจิตระหว่างหัวหน้าบรรณารักษ์ กับผู้ช่วยบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา
7. เป็นแนวทางในการปรับปรุงและเสริมสร้างการทำงานของบรรณารักษ์ ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น
8. ผลของการศึกษาค้นคว้าจะเป็นแนวทางหนึ่งสำหรับผู้บริหารโรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ตระหนักถึงความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและสุขภาพจิต ของบรรณารักษ์ จะได้นำไปปรับปรุงและพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนให้ก้าวหน้าต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้แก่
 - 1.1 บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 125 คน ซึ่งแบ่งเป็น

1.1.1/ หัวหน้าบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา

จำนวน 77 คน

1.1.2 ผู้ช่วยบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา

จำนวน 48 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา แบ่งเป็น

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

2.1.1 สถานะภาพของกลุ่มตัวอย่าง

2.1.1.1 หัวหน้าบรรณารักษ์ ✓

2.1.1.2 ผู้ช่วยบรรณารักษ์

2.1.2 คุณวุฒิ แยกเป็น

2.1.2.1 ปริญญาตรีและโทสาขามานุษยวิทยา

2.1.2.2 ต่ำกว่าปริญญาตรีสาขามานุษยวิทยา

2.1.2.3 ปริญญาตรีสาขาอื่น ๆ ที่ไม่ใช่
มานุษยวิทยา

2.1.3 ประสบการณ์ในการทำงาน

2.1.3.1 0 - 5 ปี

2.1.3.2 6 - 10 ปี

2.1.3.3 11 - 15 ปี

2.1.3.4 มากกว่า 15 ปี

2.1.4 ขนาดของโรงเรียน แบ่งเป็น

2.1.4.1 ขนาดกลางและเล็ก

2.1.4.2 ขนาดใหญ่

2.1.4.3 ขนาดใหญ่พิเศษ

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

2.2.1 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์

2.2.2 สุขภาพจิตของบรรณารักษ์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน หมายถึง ความรู้สึกที่ดีของบรรณารักษ์ที่มีต่อสภาพการทำงาน และต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา หน้าที่การงาน ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานดังกล่าวนี้วัดได้จากแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงาน ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง และให้คณะกรรมการที่ปรึกษาตรวจสอบ

2. สุขภาพจิตของบรรณารักษ์ หมายถึง สภาวะจิตใจที่ดีของบรรณารักษ์ที่สามารถดำรงชีวิตและปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม มีสมรรถภาพในการทำงานอาชีพบรรณารักษ์ได้อย่างดี สามารถเข้ากับผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน และผู้ใช้บริการห้องสมุดได้โดยไม่มีข้อขัดแย้งใด ๆ ในจิตใจ และสามารถทำประโยชน์ให้แก่ตนเองและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสุขภาพจิตของบรรณารักษ์นี้สามารถวัดได้จากแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้สึกส่วนตัวต่อการทำงาน ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง และให้คณะกรรมการที่ปรึกษาตรวจสอบ

3. บรรณารักษ์ หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานห้องสมุด ทั้งที่มีวุฒิบรรณารักษศาสตร์ หรือไม่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์ ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้บริหารโรงเรียนให้เป็นหัวหน้าและผู้ช่วยบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร

4. ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง ห้องสมุดโรงเรียนรัฐบาลที่สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

5. ขนาดของโรงเรียน หมายถึง โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งแบ่งตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน พ.ศ.2521 ของกรมสามัญศึกษา ออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ (กรมสามัญศึกษา. 2530 : 1 - 8)

กลุ่มที่ 1 โรงเรียนขนาดเล็ก และกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนทั้งโรงเรียนเป็นจำนวน 1 - 1,499 คน

กลุ่มที่ 2 โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนทั้งโรงเรียนเป็นจำนวน 1,500 - 2,499 คน

กลุ่มที่ 3 โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนทั้งโรงเรียนเป็นจำนวนตั้งแต่ 2,500 คนขึ้นไป

6. คุณวุฒิ หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของบรรณารักษ์ แบ่งเป็น

6.1 บรรณารักษ์ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือโทสาขา

บรรณารักษศาสตร์

6.2 บรรณารักษ์ที่จบการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีสาขา

บรรณารักษศาสตร์

6.3 บรรณารักษ์ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาอื่น ๆ ที่ไม่ใช่
สาขามรรณารักษศาสตร์

7. ประสบการณ์ในการทำงาน หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน
บรรณารักษ์จนถึงปัจจุบัน ซึ่งแบ่งเป็น

7.1 บรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ 0 - 5 ปี

7.2 บรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ 6 - 10 ปี

7.3 บรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ 11 - 15 ปี

7.4 บรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 15 ปีขึ้นไป

สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์มีความสัมพันธ์กับ
สุขภาพจิตในทางบวก

2. บรรณารักษ์ที่มีวุฒิต่างกัน มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน และ
อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน จะมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

3. บรรณารักษ์ที่มีวุฒิต่างกัน มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน และ
อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน จะมีสุขภาพจิตแตกต่างกัน

4. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของหัวหน้าบรรณารักษ์และผู้ช่วย
บรรณารักษ์มีความแตกต่างกัน

5. สุขภาพจิตของหัวหน้าบรรณารักษ์และผู้ช่วยบรรณารักษ์มีความแตกต่าง
กัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน (Job Satisfaction) มีผู้ให้ความหมายไว้มาก ส่วนใหญ่เป็นความรู้สึกหรือสภาพจิตใจของบุคคลที่ตอบสนองต่องานดังเช่น

สเตร้าส และเซเลย์ ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานไว้ว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเป็นความรู้สึกพอใจในงานที่ทำ และเต็มใจที่จะปฏิบัติงานนั้นให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ บุคคลจะรู้สึกพอใจในงานก็ต่อเมื่องานนั้นให้ผลประโยชน์ตอบแทนทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ และสามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคลได้ (Strauss and Sayles. 1980 : 3) อันเป็นความคิดเห็นที่ตรงกับ โวล์แมนที่ว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีความสุข ความอึดเอมใจ เมื่อความต้องการหรือแรงจูงใจของตนได้รับการตอบสนอง (Wolman. 1979 : 283)

เดลเลียได้กล่าวถึงความพึงพอใจในการปฏิบัติงานว่าเป็นความรู้สึกของบุคคลที่ตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของงานในด้านความพอใจ หรือเป็นสภาพจิตใจของบุคคลที่ตอบสนองต่องานว่าชอบมากหรือน้อย (D'Elia. 1979 : 283)

ส่วนแอปเปิลไวท์ให้ความหมายไว้ว่าความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเป็นเรื่องของบุคคล เป็นความรู้สึกส่วนตัวของบุคคลในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีความหมายกว้าง รวมถึงความพอใจในสภาพแวดล้อมทางกายภาพในที่ทำงาน เช่น มีความสุขที่ได้ทำงานกับเพื่อนร่วมงานที่เข้ากันได้ มีทัศนคติที่ดีต่องาน และมีความพอใจเกี่ยวกับรายได้ที่ได้รับ (Applewhite. 1965 : 6)

นอกจากนี้ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ยังหมายถึงทัศนคติที่คนเรามีต่อ งานของตน (McCarmic and Ilgen. 1980 : 191) ซึ่งกิลเมอร์ก็ให้ความเห็น เช่นเดียวกันว่า ความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจในการทำงานนั้น เป็นผลมาจากทัศนคติ ที่มีต่องานของบุคคลนั้น (Gilmer. 1966 : 255) รูม (Vroom. 1964 : 99) ได้ให้ความหมายว่าความพึงพอใจในการปฏิบัติงานกับทัศนคติในการทำงานอาจใช้ แทนกันได้ เพราะความพึงพอใจ และความไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงาน มีความหมาย คล้ายคลึงกันมากกับทัศนคติที่ดี และทัศนคติที่ไม่ดีในการทำงาน ส่วนคำว่าขวัญใน การทำงานมีความหมายที่แคบกว่าความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และทัศนคติใน การทำงาน ส่วนกู๊ด (Good. 1973 : 320) ได้ให้ความคิดเห็นว่า ความพึงพอใจ ในการปฏิบัติงานหมายถึงคุณภาพ สภาพ หรือระดับความพึงพอใจ ซึ่งเป็นผลมาจาก ความสนใจ และทัศนคติของบุคคลที่มีต่องาน

ในทางจิตวิทยา ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเป็นความรู้สึกรวม ๆ ระหว่างความคาดหวังและประสบการณ์ที่ได้จากการทำงาน ความรู้สึกพึงพอใจจึง รวมอยู่กับความคาดหวัง ไม่เพียงแต่งานที่ทำอยู่เท่านั้น แต่ยังรวมถึงความคาดหวัง ส่วนบุคคลที่มีพื้นฐานและประสบการณ์ และความต้องการทางจิตวิทยาของเขาด้วย (Smith, Kendall and Hulin. 1969 : 37)

ส่วนมอร์สัน ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่สามารถลดความเครียดของผู้ทำงานให้น้อยลง ถ้ามี ความเครียดมากจะทำให้เกิดความไม่พึงพอใจในงาน และความเครียดนี้มีผล มาจากความต้องการของมนุษย์ เมื่อเกิดความต้องการมาก จะเกิดปฏิกิริยา เรียกร้อง เมื่อได้รับการตอบสนอง ความเครียดนั้นจะลดลง หรือหมดไป ทำให้เกิด ความพึงพอใจในการทำงานได้ (Morse. 1955 : 27)

ความหมายของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานจึงพอสรุปได้ว่า หมายถึง ความรู้สึก สภาพจิตใจ หรือทัศนคติในทางที่ดีของบุคคลที่มีต่องานที่ทำอยู่ต่อสภาพ แวดล้อม และองค์ประกอบอื่น ๆ ของงาน ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการที่ได้รับการ ตอบสนองความต้องการของบุคคลทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ สามารถลด ความเครียดให้น้อยลงได้ ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานจนบรรลุ วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ความสำคัญของความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมีความสำคัญมาก ซึ่งเป็นผลที่เกิดจากทัศนคติหลาย ๆ ประการที่คนงานมีต่องานของเขาต่อองค์ประกอบอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กับงาน และต่อชีวิตของเขาโดยทั่ว ๆ ไป (พรพราย ทรัพย์ประภา. 2529 : 76)

นอกจากนี้ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานยังเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความต้องการและจิตใจของแต่ละบุคคล ซึ่งผู้ปฏิบัติงานย่อมต้องการให้งานได้รับความสำเร็จตามแนวคิดของตน และหากบุคคลขาดความพึงพอใจในงานจะทำให้เกิดความเบื่อหน่าย คับข้องใจ และมีข้อขัดแย้งในการทำงาน ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อตัวเขา เพื่อนร่วมงาน ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคม และทำให้ประสิทธิภาพของงานลดต่ำลง (Sayles and Strauss. 1966 : 22 - 27)

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบเฉพาะบางอย่างคือ

1. เพศ จากการสำรวจหลายครั้งพบว่า เพศหญิงมีความพึงพอใจในการทำงานมากกว่าเพศชาย อาจเป็นเพราะว่า เพศหญิงมีความต้องการด้านการเงิน และมีความทะเยอทะยานทางอาชีพน้อยกว่าเพศชาย

2. จำนวนผู้ที่อยู่ในความอุปการะ ผลจากการศึกษาพวกเจ้าหน้าที่พนักงาน (white - collar workers) พบว่า บุคคลที่ต้องรับผิดชอบเลี้ยงดูผู้ที่อยู่ในความอุปการะจำนวนมาก จะมีความพึงพอใจในการทำงานน้อย ซึ่งสาเหตุนี้เนื่องมาจากปัญหาสถานะการเงินที่บีบคั้นเขาอยู่

3. อายุ จากการศึกษาในกลุ่มคนต่างกลุ่มจะได้ผลของความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความพึงพอใจในการทำงานต่างกัน คือ เสมียนพนักงานที่ค่อนข้างมีอายุ แต่มีรายได้และสถานภาพการทำงานต่ำ จะมีความพึงพอใจในการทำงานสูง และจากการศึกษาในบางกลุ่ม พบว่าความพึงพอใจในการทำงานจะสูงเมื่อบุคคลมีอายุมากขึ้น แต่ในบางกลุ่มกลับพบว่า ความพึงพอใจในการทำงานจะลดลง

4. ระยะเวลาในการทำงาน จากการสำรวจหลายครั้ง พบว่าในระยะแรกเริ่มเข้าทำงาน บุคคลจะมีความพึงพอใจในการทำงานสูง และจะลดลงเรื่อย ๆ จนถึงปีที่ 5 หรือปีที่ 8 จากนั้นจะเพิ่มขึ้นอีกเมื่อมีอายุการทำงานมากขึ้น และขวัญในการทำงานจะสูงที่สุดเมื่อทำงานมาแล้ว 20 ปี

5. ความเฉลียวฉลาด ความสัมพันธ์ระหว่างความเฉลียวฉลาดกับความพึงพอใจในการทำงานนั้นขึ้นอยู่กับระดับกับขอบเขตของความฉลาด และความยากง่ายของงาน คือ หากให้คนที่มีความเฉลียวฉลาดมาก ๆ ทำงานที่ง่าย ๆ ก็จะทำให้เกิดความเบื่อหน่ายได้

6. ระดับการศึกษา มีหลักฐานมากมายที่แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งที่หาข้อสรุปไม่ได้ ระหว่างความสัมพันธ์ของระดับการศึกษากับความพึงพอใจในการทำงาน เช่น จากการศึกษากับพนักงานเจ้าหน้าที่ พบว่ากลุ่มคนที่ยังไม่จบการศึกษา ระดับมัธยมศึกษา จะมีความพึงพอใจในการทำงานสูงสุด แต่จากการศึกษาอื่น ๆ กลับพบว่าระดับการศึกษากับความพึงพอใจในการทำงานไม่มีความสัมพันธ์กัน

7. บุคลิกภาพส่วนตัว บุคลิกภาพส่วนตัวนับเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดความไม่พึงพอใจในการทำงาน (Harrell. 1964 : 260 - 262)

กิลเมอร์ ได้อธิบายว่าบุคลิกภาพส่วนตัวของผู้ปฏิบัติงานมีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานดังนี้คือ บุคคลที่มีความพึงพอใจในการทำงานที่เขาทำมักจะเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาดี มีความคล่องตัว สามารถเปลี่ยนแปลงความคิดได้ตามกาลเทศะ มีพื้นฐานมาจากครอบครัวที่มีความสุข และเขาจะมีความเข้าใจถึงสภาพที่แท้จริงของตัวเขา และจุดมุ่งหมายที่เขาตั้งไว้ตรงกันข้ามกับบุคคลที่ไม่มีความพึงพอใจในการทำงาน เขาไม่รู้จักวิธีการปรับตัวเองให้เหมาะสมกับกาลเทศะ ไม่มองดูสภาพที่เป็นจริงของจุดมุ่งหมายที่ตนเลือก ไม่สามารถเอาชนะต่ออุปสรรครอบตัว มักจะชอบกล่าวโทษตำหนิผู้อื่น ไม่ยอมรับว่าเป็นความผิดพลาดของตนเอง บุคคลประเภทนั้นนอกจากจะรู้สึกไม่พึงพอใจในงานของเขาแล้ว ยังไม่พอใจในตัวเองด้วย (Gilmer. 1970 : 256)

การปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน

✓ บรรณารักษ์ พนักงาน เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างในห้องสมุด มีความสำคัญยิ่งแก่หน่วยงาน บทบาทหน้าที่ของบุคลากรในห้องสมุดย่อมมีอิทธิพลในการที่จะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการปฏิบัติงาน หากบุคคลไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงาน ก็ทำให้เกิดความเสียหายในการปฏิบัติงานได้ จึงต้องมีการกำหนดบุคลากร และ

หน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานในห้องสมุดขึ้น จากเกณฑ์มาตรฐานการจัด
บริการห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา (กรมสามัญศึกษา กองการมัธยมศึกษา.
2530 : 98) ได้กำหนดบุคลากรห้องสมุด จัดตามขนาดของโรงเรียนโดยถือเกณฑ์
ดังนี้

1. โรงเรียนขนาดเล็ก
บรรณารักษ์ 1 คน
เจ้าหน้าที่หรือครูช่วยงานห้องสมุด 1 คน
2. โรงเรียนขนาดกลาง
บรรณารักษ์ 1 คน
เจ้าหน้าที่หรือครูช่วยงานห้องสมุด 2 คน
3. โรงเรียนขนาดใหญ่
บรรณารักษ์ 1 คน
ผู้ช่วยบรรณารักษ์หรือครูช่วยงานห้องสมุด 2 คน
เจ้าหน้าที่ 1 คน
4. โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ
บรรณารักษ์ 1 คน
ผู้ช่วยบรรณารักษ์หรือครูช่วยงานห้องสมุด 2 - 3 คน
เจ้าหน้าที่ 1 - 2 คน

คุณสมบัติของบุคลากร

1. บรรณารักษ์
วุฒิปริญญาตรีหรือเทียบได้ไม่ต่ำกว่านี้ขึ้นไปทางสาขาวิชาหรือแผนกวิชา
หรือวิชาเอกบรรณารักษศาสตร์
2. ผู้ช่วยบรรณารักษ์
วุฒิน้อยกว่าประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูง (ป.กศ.สูง) วิชา
เอกบรรณารักษศาสตร์
3. เจ้าหน้าที่ห้องสมุด
วุฒิปประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ป.วช.) หรือมัธยมปลายสายอาชีพแผนก
พาณิชยการ

✓ คุณสมบัติบรรณารักษ์

✓ คุณสมบัติของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนได้กำหนดไว้ดังนี้ *

(กรมสามัญศึกษา หน่วยงานพิเศษ. 2522 : 4)

1. มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตรการสอน นโยบายของโรงเรียน และการศึกษาทั่วไป

2. มีความรู้ในเรื่องจิตวิทยาธรรมชาติของมนุษย์

3. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

4. มีความรักหนังสือและการอ่านโดยสม่ำเสมอ

5. มีทัศนคติที่ดีและมีความศรัทธาต่ออาชีพบรรณารักษ์

6. มีใจเป็นนักประชาธิปไตย พร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอ

แนะ อันเป็นประโยชน์ และชอบด้วยเหตุผล

7. รู้จักศึกษาสำรวจความต้องการของนักเรียน ครู และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะสามารถจัดบริการสนองได้เหมาะสม

8. มีความคิดริเริ่ม รู้จักคิด รู้จักดัดแปลงห้องสมุดให้มองดูใหม่ แปลกตา และจัดบริการที่น่าสนใจเสนอผู้ใช้ห้องสมุดอยู่เสมอ

9. สามารถแก้ปัญหาและเหตุการณ์เฉพาะหน้าด้วยวิธีการอันมีเหตุผล

10. สนใจในการศึกษาหาความรู้เพื่อทำตนให้ทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ

11. มีคุณสมบัติของคณานที่ดี คือ ยืน อดทน มีระเบียบ ว่องไว กระฉับ กระเฉง ไม่หยิ่งหยอง ยิ้มแย้มแจ่มใส สะอาด ฯลฯ

สำหรับคุณสมบัติและบุคลิกภาพที่เป็นลักษณะอันพึงประสงค์ของบรรณารักษ์อัน ได้แก่ (อัมพร ปิ่นศรี และนนทนา เผือกผ่อง. 2515 : 205 - 206)

1. มีความรู้ในวิชาการสาขาใดสาขาหนึ่งที่ห้องสมุดนั้นรับใช้อยู่ อย่างน้อยขั้นปริญญาตรี และจะต้องมีความรู้วิชาบรรณารักษศาสตร์ด้วย

2. คอยช่วยเหลือและให้คำแนะนำผู้อื่นด้วยความเข้าใจ

3. มีนิสัยชอบอ่าน ชอบศึกษาค้นคว้า รักหนังสือ

4. สามารถปรับตัวให้เข้ากับคนได้ทุกประเภท ทุกเพศ ทุกวัย

5. มีความละเอียด ประณีต อดทน

6. มีระเบียบวินัยดี

7. มีน้ำใจเป็นนักประชาธิปไตย รู้จักวางตนเป็นกลาง
8. รู้จักยกย่องผู้อื่น และถ่อมตนเสมอ
9. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
10. พร้อมที่จะทำงานเพิ่มขึ้น แม้ว่าจะเป็นเรื่องนอกเหนือจากอำนาจและ

หน้าที่ของตน

11. มีอารมณ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส กริยาวาจาเรียบร้อย มีความสุขุมเยือกเย็น
12. มีบุคลิกภาพทั่วไปดี เช่น แต่งกายสะอาดเรียบร้อย
13. ติดตามข่าวคราวการเคลื่อนไหวในวิชาชีพบรรณารักษ์
14. เข้าร่วมในกิจกรรมหรือเป็นสมาชิกท้องถิ่นหรือสมาคมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับวิชาชีพบรรณารักษ์

15. หมั่นแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ

* นอกจากนี้ บุคลิกภาพของบรรณารักษ์ที่ดีควรมีคุณลักษณะดังนี้ (สุริทอง ศรีสะอาด. 2523 : 45 - 47)

1. มีความรับผิดชอบ
2. การมีมนุษยสัมพันธ์
3. มีความละเอียด ประณีต
4. มีความซื่อสัตย์
5. มีความอดทน
6. มีความมั่นใจในตนเอง
7. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
8. มีน้ำใจ
9. ⑨ มีความเป็นผู้นำ
10. มีความต้องการสัมฤทธิ์ผล
11. มีใจกว้าง

✓ การปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการบริหารงานห้องสมุดให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และอำนวยความสะดวกความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดให้มากที่สุด งานที่ปฏิบัติแบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้ (กรมสามัญศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์. 2522 : 12 - 14) ✓

1. งานบริหาร งานด้านบริหารห้องสมุดโรงเรียน ได้แก่

1.1 วางนโยบาย ตั้งเป้าหมายของห้องสมุด และวางแผนงาน
พิจารณากำหนดโปรแกรมห้องสมุด นับตั้งแต่การเปิด - ปิด การให้บริการด้านต่าง ๆ
ระเบียบการปฏิบัติงานต่าง ๆ ในห้องสมุด

1.2 จัดแผนงาน หรือการวางรูปแบบงาน เช่น แผนกรับ - จ่าย
หนังสือ แผนกวารสาร หนังสือพิมพ์ แผนกหนังสือ เป็นต้น การจัดนี้อาจแตกต่างกัน
เมื่อกำหนดแผนงานแล้ว ก็ทำให้ทราบว่าจะมีงานอะไรบ้างในแต่ละแผนก เพื่อว่า
จะได้จัดคนเข้าทำงานได้ถูกต้อง

1.3 การจัดคนเข้าทำงาน หมายถึงจัดเจ้าหน้าที่ของห้องสมุดเข้า
ปฏิบัติงานตามที่วางไว้ พิจารณาเลือกบุคคลที่เหมาะสมกับงานนั้น และหมายรวมถึง
การคัดเลือกนักเรียนช่วยงานห้องสมุดด้วย

1.4 การจัดความสะดวกในการทำงาน หมายรวมถึงการจัดสถานที่
ครุภัณฑ์ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ความสะดวกสบายแก่ผู้ปฏิบัติงานในต่าง ๆ
ลุล่วงไปโดยรวดเร็วไม่สิ้นเปลืองเวลางาน

1.5 ติดตามและวัดผล เป็นหน้าที่สำคัญอันหนึ่งของบรรณารักษ์ที่จะ
ต้องติดตามผลงานที่ได้ปฏิบัติไปแล้วหากมีอะไรขัดข้องหรือเป็นเหตุให้งานล่าช้าได้ผล
น้อยกว่าที่ควร ต้องหาทางแก้ไข หรือเปลี่ยนแปลง อาจเปลี่ยนแปลงทั้งสถานที่และ
ตัวบุคคลก็ย่อมได้

1.6 งานโต้ตอบจดหมายหรืองานธุรการ ได้แก่การตอบรับหนังสือ
การขอหนังสือเข้าห้องสมุด การพิมพ์ต่าง ๆ เป็นต้น

1.7 งานประชาสัมพันธ์ ได้แก่การเผยแพร่กิจการของห้องสมุดให้
ผู้อื่นทราบ ตลอดจนโฆษณาชักชวนให้ผู้ใช้ห้องสมุดมากขึ้น การติดป้ายโฆษณา
การรายงาน การออกหนังสือวารสาร วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

1.8 งานเกี่ยวกับการเงิน ได้แก่การทำบัญชีรับ-จ่าย บัญชีค่าปรับ
การแบ่งเงินซื้อหนังสือ วัสดุต่าง ๆ และรายจ่ายอื่น ๆ ตลอดจนการจัดหาเงินบำรุง
ห้องสมุด นอกเหนือจากเงินได้รับงบประมาณของโรงเรียน

1.9 ทำสถิติและรายงานต่าง ๆ ได้แก่การเก็บสถิติต่าง ๆ ของ
ห้องสมุด วางแบบฟอร์มให้เหมาะสม และทำรายงานต่อผู้บังคับบัญชาเพื่อให้ทราบ
กิจการของห้องสมุด

1.10 งานเกี่ยวกับสถานที่ ได้แก่การวางโครงการสถานที่ห้องสมุด การดูแลรักษาความสะอาด การตกแต่งให้สวยงามอยู่เสมอ

1.11 งานเกี่ยวกับครุภัณฑ์ ได้แก่งานออกแบบครุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับงาน การดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพดีและสวยงามอยู่เสมอ

1.12 งานจัดทำคู่มือปฏิบัติงาน เมื่อได้รับมอบหมายหน้าที่การงาน แก่ผู้ใดแล้ว ควรให้จัดทำคู่มือปฏิบัติงานนั้น ๆ ไว้โดยละเอียดของงานนั้น เพื่อว่าจะได้เป็นแบบฉบับเดียวกัน ไม่ว่าผู้ใดจะมาปฏิบัติงาน และป้องกันความผิดพลาดด้วย

2. งานเทคนิค เป็นงานที่ต้องใช้ความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์โดยตรง ได้แก่

2.1 การเลือกซื้อหนังสือและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการ ความสนใจ และรสนิยมของผู้ใช้ห้องสมุด นับว่าเป็นงานที่สำคัญที่สุดเพราะถ้าไม่มีผู้ใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่ ห้องสมุดก็มิได้ทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์ งานด้านการเลือกซื้อของบรรณารักษ์ประกอบด้วย การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการเลือกให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของห้องสมุด การสำรวจความสนใจและความต้องการในการอ่าน การกำหนดงบประมาณในการซื้อ กำหนดจำนวนหนังสือและวัสดุที่ห้องสมุดควรซื้อ การใช้คู่มือในการเลือก ตลอดจนบทวิจารณ์ รายชื่อหนังสือใหม่ การประเมินคุณค่าหนังสือ การพิจารณาของบริจาค

2.2 การจัดหา ได้แก่การควบคุมและใช้งบประมาณทางด้านการจัดหา การรวบรวมพิจารณารายชื่อหนังสือ การกำหนดวิธีการซื้อ การปฏิบัติตามระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเงินและการซื้อ การตรวจรับ และลงทะเบียนหนังสือและวัสดุ

2.3 การจัดหมู่ และทำบัตรรายการ กำหนดนโยบายในการจัดหมู่ และทำบัตรรายการ การจัดหมู่หนังสือตามระบบจัดหมู่ที่กำหนดไว้ การแก้ไขตัดแปลง และกำหนดเลขหมู่ตลอดจนหัวข้อเรื่องขึ้นใช้ตามความจำเป็น การเลือกหลักเกณฑ์ในการทำบัตรรายการ การตัดสินใจในการทำบัตรเพิ่ม วิธีผลิตบัตรรายการ การตรวจสอบงานบัตรรายการ และความทันสมัยในการใช้ประโยชน์ ซึ่งจะทำให้ผู้ใช้ห้องสมุดได้รับความสะดวกในการค้นหาหนังสือของห้องสมุด

2.4 การเตรียมหนังสือ และวัสดุเพื่อให้บริการ โดยกำหนดระเบียบแบบแผนในการประทับตราความเป็นเจ้าของ การติดซองบัตร การเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ เพื่อดำเนินงาน

2.5 การลงทะเบียนวารสาร หนังสือพิมพ์ รวมทั้งการจัดทำดรรชนีวารสาร เพื่อใช้ค้นบทความจากวารสารได้รวดเร็ว

2.6 การซ่อมหนังสือ และการระมัดระวังรักษาหนังสือ ได้แก่ การซ่อมเล็ก ๆ น้อย ๆ จนถึง การเข้าปกให้หนังสือมีสภาพที่คงทนใช้ได้ยาวนานขึ้น

2.7 การสำรวจหนังสือ ส่วนมากจะทำปีละครั้ง เพื่อให้รู้ว่าหนังสือชำรุดสูญหายไปเท่าใดจะได้พิจารณาซื้อมาแทนหรือจำหน่ายออก

2.8 การเขียนเล่มวารสาร คือการรวบรวมวารสารที่รับอยู่เป็นประจำ เขียนเล่ม โดยเลือกเป็นบางชื่อที่เห็นว่าเป็นประโยชน์แก่การค้นคว้าของครู และนักเรียน

3. งานบริการ นับว่าเป็นหัวใจของห้องสมุด เพราะห้องสมุดทุกแห่งมีวัตถุประสงค์ที่จะให้บริการแก่ผู้ใช้ให้ดีที่สุด และให้ผู้ใช้ได้รับประโยชน์มากที่สุด งานบริการได้แก่

3.1 บริการให้ยืมหนังสือและวัสดุการศึกษาต่างๆของห้องสมุด บรรณารักษ์เป็นผู้กำหนดผู้มีสิทธิ์ในการยืมประเภทของสิ่งพิมพ์ที่ให้ยืม การยืมระหว่างห้องสมุด การเก็บสถิติ การปรับผู้ส่งคืนเกินกำหนด

3.2 บริการหนังสือจอง เพื่อให้หนังสือที่ครู อาจารย์ประจำวิชาต่าง ๆ เป็นผู้กำหนดให้นักเรียนอ่าน ได้หมุนเวียนอ่านกันโดยทั่วถึงทุกคนในระยะเวลาหนึ่ง หรือสำหรับให้นักเรียนได้มาค้นคว้าเป็นกลุ่ม และรวมถึงการจัดเตรียมหนังสือสำหรับครูได้ใช้ประกอบการสอน โดยแยกหนังสือประเภทนี้มาไว้บนชั้นพิเศษต่างหากจากหนังสือธรรมดา พร้อมกับกำหนดกฎเกณฑ์ระยะเวลาในการยืมเป็นพิเศษ

3.3 บริการตอบคำถาม และช่วยค้นคว้า กำหนดนโยบาย และขอบเขตของการให้บริการในห้องสมุด โรงเรียนส่วนมากใช้หนังสืออ้างอิงเป็นเครื่องมือในการตอบและบริการตอบคำถามทั่ว ๆ ไปด้วย นอกจากนี้ยังช่วยค้นหาหนังสือ และวัสดุอื่น ๆ ที่นักเรียน และครูจะนำไปประกอบการเรียน การสอน

3.4 การจัดบริการ และกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน และการใช้ห้องสมุด เช่น การเล่าเรื่องหนังสือ การเล่านิทาน การวิจารณ์หนังสือ การจัดฉายภาพยนตร์ การแสดงละคร การจัดตั้งชุมนุมการอ่าน หรือชมรมห้องสมุด การทายปัญหาหนังสือ การจัดทำรายชื่อหนังสือ การจัดนิทรรศการ การจัดสัปดาห์ห้องสมุด เป็นต้น

3.5 การแนะนำ และช่วยเหลือในการอ่านแก่ผู้สนใจหรือมีปัญหาในการอ่าน การใช้ห้องสมุด อาจทำเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล อธิบายวิธีการจัดเก็บสิ่งพิมพ์ และวัสดุของห้องสมุด ส่งเสริมให้รู้จัก เลือกอ่านหนังสือ ให้คำแนะนำในการอ่าน โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับความสนใจ รวบรวมรายชื่อที่อยู่ในความสนใจเสนอผู้อ่าน

ความหมายของสุขภาพจิต

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization) ได้กำหนดความหมายสุขภาพจิตไว้ในธรรมนูญองค์การว่าหมายถึงสภาพชีวิตที่เป็นสุข สามารถปรับตัวมีความสุขอยู่กับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ดี มีสัมพันธภาพดีงามกับบุคคลอื่น มีชีวิตอยู่ได้อย่างสมดุลย์ สามารถสนองความต้องการของคนในโลกที่เปลี่ยนแปลงได้ โดยไม่มีข้อขัดแย้งภายในจิตใจของตนเอง (อัจฉรา สุขารมณ์. 2527 : 1)

กรมการแพทย์ ได้กล่าวถึงสุขภาพจิตว่าเป็นสภาพจิตใจของบุคคลที่สามารถแก้ปัญหา สามารถปรับตัวและปรับจิตใจได้อย่างเหมาะสมกับสังคมและสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงในการดำเนินชีวิต ผู้มีสุขภาพจิตดีจะสามารถแก้ปัญหาหรือผ่อนปรนทางออกที่เหมาะสมกับสังคม วัฒนธรรม และสามารถปรับจิตใจให้ยอมรับผลที่จะเกิดตามมาได้ สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสุขสบายตามอัตภาพ และปราศจากอาการของโรคจิตโรคประสาท (กรมการแพทย์. 2529 : 3)

นอกจากนี้ มีนักจิตวิทยาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังบิดาแห่งวงการสุขภาพจิต ศาสตราจารย์นายแพทย์ฝน แสงสิงแก้ว (2526 : 7) ได้ให้ความหมายของสุขภาพจิต คือสภาวะของชีวิตที่มีสุขภาพ และผู้มีสุขภาพจิตดี คือผู้ที่สามารถปรับตนเองอยู่ได้ด้วยความสุขในโลกซึ่งเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ได้

ส่วนสุรางค์ จันทน์เอม ได้ให้ความหมายของสุขภาพจิต คือสุขภาพของจิตใจที่ดีของมนุษย์ หรือการมีสุขภาพจิตที่ดี เช่นมีจิตใจเบิกบานแจ่มใสอยู่เสมอ ไม่มีความวิตกกังวลใด ๆ มีแนวความคิดถูกต้อง (สุรางค์ จันทน์เอม. 2527 : 2)

ในขณะที่ปราโมทย์ เขาวชิลป์ (2528 : 96) กล่าวถึงสุขภาพจิตว่า เป็นคำกลาง ๆ หมายความว่าดีหรือไม่ดีก็ได้ เช่นเดียวกับสุขภาพของร่างกาย แต่ในทางปฏิบัติ ถ้านูตถึงสุขภาพจิต ย่อมหมายถึงสุขภาพจิตที่ดี อันหมายถึงสภาวะของจิตใจที่ดี ซึ่งสามารถทำให้บุคคลนั้น ๆ สามารถทำงานได้ดี และสะดวกสบายภายใน

สังคมที่ตนอาศัยอยู่ และสามารถทำอะไรให้บรรลุวัตถุประสงค์ของตนเองได้โดยไม่ต้องเบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น และสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ مفهومพรรค เกิดนิทกซ์ (2530 : 6) ได้กล่าวถึงความหมายของสุขภาพจิตไว้ 2 ลักษณะ คือถ้าบุคคลใดมีความสามารถในการปรับตัวที่ดี ก็แสดงถึงการมีสุขภาพจิตดี แต่หากว่าบุคคลใดประสบความล้มเหลวในการปรับตัว ปฏิบัติตนเบี่ยงเบนไปจากพื้นฐานของสังคม ไม่สามารถยอมรับความจริง และไม่สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ที่ถูกต้องระหว่างตนเองและสิ่งแวดล้อมได้ บุคคลนั้นก็จะ เป็นบุคคลที่มีสุขภาพจิตไม่ดี

✓ นอกจากนี้ นักจิตวิทยาชื่อ เอลลี โบว์เวอร์ (Eli Bower) ได้ให้ความหมายของสุขภาพจิตในแนวจิตวิทยาว่า หมายความว่าความสามารถของบุคคลในการแก้ปัญหาชีวิตได้เหมาะสมตรงตามสภาพแวดล้อม (อัจฉรา สุชารมณ์. 2527 : 1) /

ดร.ซอลลี (Dr.Solly) และดร.มุนเด็น (Dr.Munden) ได้สรุปความหมายของสุขภาพจิตไว้ 5 ประการ (วรรณิ ลิ้มอักษร. 2524 : 2) คือ

1. มีความสนใจกว้างขวางซึ่งจะทำให้แสวงหาความสุขได้ง่าย และมีความสุขอยู่เสมอ
2. มีความยืดหยุ่นเมื่อได้เผชิญกับความตึงเครียด รู้จักวิธีการปรับตัวต่อความผิดหวังของตนเอง ไม่หมดความมานะพยายาม หรือล้มเลิกความตั้งใจง่าย ๆ
3. ยอมรับความสามารถของตนเอง
4. ปฏิบัติตนต่อคนอื่นโดยถือว่าบุคคลอื่นก็มีจิตใจเหมือนกัน
5. มีความกระฉับกระเฉงและสนุกกับงานอยู่เสมอ

ความหมายของคำว่าสุขภาพจิตตามความคิดของจาโฮดา (Jahoda. 1958 : 118) หมายถึงผู้มีสุขภาพจิตดี ซึ่งมีลักษณะดังนี้คือ

1. มีทัศนคติต่อตนเองถูกต้อง เข้าใจและยอมรับสภาพของตนเอง
2. สามารถพัฒนาความสามารถของตนให้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น
3. มีแนวคิดความรู้สึก และการกระทำที่สอดคล้องกันไม่ขัดแย้งกันเองระหว่างความคิดและการกระทำของตน

4. มีความเป็นตัวของตัวเองและความเป็นอิสระในการกระทำและการแสดงความรู้สึกต่อสิ่งต่าง ๆ

5. ยอมรับและเผชิญต่อความเป็นจริง ไม่หลงงมงายในความเพ้อฝันหรือความปรารถนาของตนเอง

6. สามารถเอาชนะอุปสรรคและสิ่งแวดล้อม สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้

ส่วนความหมายของสุขภาพจิตในความคิดของจอห์น ซัททัน และเวบสเตอร์ หมายถึง เป็นลักษณะของความสมบูรณ์ส่วนบุคคลที่เป็นผลเนื่องมาจากบุคคลนั้นได้รับความพอใจเมื่อความต้องการของเขาได้รับการตอบสนองหลังจากที่ได้ปรับตัวของเขาเองและปรับตัวด้านสังคม การปรับตัวนั้นบุคคลพยายามที่จะประพฤติปฏิบัติไปในทางที่สังคมยอมรับ ดังนั้นพฤติกรรมของแต่ละบุคคลจะบอกให้รู้ว่าบุคคลนั้นมีความสามารถในการทำงานและหาความสุขความสามารถในการเกื้อกูลต่อความเจริญของสังคมและความสามารถที่จะดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ (John, Sutton and Webster. 1970 : 37)

นอกจากนี้ มูลิกกล่าวถึงสุขภาพจิตว่าหมายถึงการกระทำพฤติกรรมที่เหมาะสมเพื่อสนองความต้องการของบุคคล เป็นการลดความตึงเครียดทางอารมณ์เพื่อการปรับตัว เพื่อสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม เช่น เนศ วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสภาพสังคม (Mouly. 1965 : 165 - 167)

แกลสเซอร์ ได้อธิบายเรื่องของสุขภาพจิตว่ามีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า การรับผิดชอบ คือเป็นความสามารถของบุคคลที่จะสนองความต้องการต่าง ๆ ได้สำเร็จ โดยไม่ไปขัดกับคนอื่น และสนองความต้องการต่าง ๆ ของเขา โดยที่ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์จำแนกได้ 2 ประการคือ

1. ความต้องการที่จะรักและต้องการเป็นที่รักของคนอื่น
2. ความต้องการว่าตัวเองมีค่าทั้งต่อตัวเองและผู้อื่น

ดังนั้นคนที่รับผิดชอบก็คือคนที่ประพฤติปฏิบัติไปในทางที่จะทำให้ตนเองเกิดความรู้สึกว่าตัวเองมีค่ากับทั้งตัวเองและผู้อื่น การมีความรับผิดชอบนั้นเป็นสภาวะที่ซับซ้อน ซึ่งจะมีอยู่ตลอดชีวิตและเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการมีสุขภาพจิตดี (Glasser. 1960 : 187 - 189)

จากความหมายของสุขภาพจิตของการศึกษาค้นคว้า เอกสารข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าสุขภาพจิต หมายถึงสภาวะของจิตที่ดี สามารถดำรงชีวิตและปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม มีสมรรถภาพในการทำงาน มีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับบุคคลอื่น และสามารถทำประโยชน์ให้แก่ตนเองและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพดังที่ สุขา จันทน์เอม (2525 : 40 - 41) กล่าวว่าผู้ที่มีสุขภาพจิตดีจะเป็นผู้ที่สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ ทำประโยชน์ให้แก่ตนเองและส่วนรวมได้ดี และสามารถ

ให้ผลผลิตต่าง ๆ แก่สังคมเต็มกำลังความสามารถมีกำลังใจ มีความกระตือรือร้น และมีความรับผิดชอบต่องานหน้าที่ของตน

ความสำคัญของสุขภาพจิต

การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าย่อมขึ้นอยู่กับพัฒนาคุณภาพของประชาชน โดยส่งเสริมสุขภาพอนามัยทั้งร่างกาย และจิตใจของประชาชนเป็นสำคัญ สุขภาพจิตมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของคนทุกคน เนื่องจากปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคม โดยมีการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วทำให้การดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมซึ่งเคยพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เปลี่ยนเป็นคนเห็นแก่ตัวมากขึ้นทำให้เกิดปัญหาความกดดันและความไม่มั่นคงทางจิตใจ และเพิ่มปัญหาทางสังคมซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อสุขภาพจิตของประชาชน จะพบว่ามีปัญหายาเสพติด คดีอาชญากรรม ปัญหาเด็ก และเยาวชนที่ถูกจับกุม ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาการฆ่าตัวตาย ปัญหาการนิทาพแรงงาน และการนัดหยุดงาน ที่ว่าราชอาณาจักรมีอัตราค่อนข้างสูง (กรมการแพทย์. 2529 : 2 - 3) ในเรื่องนี้ นายแพทย์สุจิต สุวรรณชีพ (2532 : 19) ได้กล่าวถึง สถิติผู้ประสบปัญหาด้านสุขภาพจิตในประเทศไทยของปี 2531 มีจำนวนถึง 1,769,540 คน ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าวิตกจนต้องมีการสร้างโรงพยาบาล และศูนย์สุขภาพจิตเพิ่มขึ้น

รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของสุขภาพจิตจึงได้มีการจัดงาน 100 ปี สุขภาพจิตของประเทศไทยขึ้นในปี พ.ศ. 2532 และในโอกาสนี้ คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาเห็นชอบให้วันที่ 1 - 7 พฤศจิกายนของทุกปีเป็นสัปดาห์สุขภาพจิตแห่งชาติขึ้น ทั้งนี้เพื่อบันทึกเรื่องราวการป้องกัน และส่งเสริมสุขภาพจิตของประชาชน และเพื่อให้บริการดูแลสุขภาพในระยะยาวคือ "สุขภาพดีถ้วนหน้าในปี 2543" ตามคำขวัญขององค์การอนามัยโลก

ที่สำคัญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมีพระราชดำรัสถึงความสำคัญของสุขภาพจิตว่า "สุขภาพจิตสำคัญกว่าสุขภาพกายด้วยซ้ำเพราะว่าคนไหนที่ร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงแต่จิตใจนั้นเฟื่องไม่ได้นั้น ถ้าทำอะไรก็จะยุ่งได้ กายที่แข็งแรงก็จะเป็นประโยชน์ต่อตนเองหรือสังคม ส่วนคนที่สุขภาพกายไม่สู้จะ

แข็งแรงแต่สุขภาพจิตดี หมายความว่าจิตใจดีรู้จักจิตใจของตัวเอง และรู้จักปฏิบัติให้ถูกต้อง ย่อมเป็นประโยชน์ต่อตัวเองมาก และเป็นประโยชน์ต่อสังคมได้มาก"

(พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช. 2530 : 272)

ส่วนณรงค์ศักดิ์ ทะละภัก (2529 : 19) ได้กล่าวว่า สุขภาพกายและสุขภาพจิตมีความสำคัญเท่าเทียมกัน และสุขภาพจิตเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นเข็มทิศที่จะทำให้คุณภาพชีวิตของตัวเองพัฒนาไปได้อย่างมีทิศทาง มีหลักเกณฑ์ในการจัดการความเครียดลงได้ สามารถปรับตัวเองให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และทำให้ผู้อื่นเป็นสุขด้วย

ความสำคัญของสุขภาพจิต จึงมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์เป็นอย่างมาก ผู้มีสุขภาพจิตดีจะเป็นผู้ที่มีความสามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ ทำประโยชน์ให้แก่ตนเองและส่วนรวมได้ดียิ่ง และสามารถให้ผลผลิตต่าง ๆ แก่สังคม เต็มกำลังความสามารถ (สุชา จันทน์เอม. 2525 : 40 - 41) และมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงานของตน มีกำลังใจ ความคิดสร้างสรรค์ และกระตือรือร้นในการทำงาน ใช้ความสามารถแก้ไขปัญหาที่ประสบได้ถูกต้องและดีที่สุด (อัจฉรา สุขารมณ. 2527 : 2)

สุขภาพจิตของบรรณารักษ์

✓ บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมีฐานะในอาชีพเป็นครูบรรณารักษ์ คือเป็นบรรณารักษ์ที่มีความรอบรู้ในเรื่องการบริหาร และการให้บริการห้องสมุดเป็นอย่างดี เหมาะสมกับความต้องการของครู อาจารย์ และนักเรียน อีกทั้งต้องเป็นครูที่มีหน้าที่อบรมปลูกฝังให้นักเรียนรักการอ่าน (ทรรศนียา กัลยาณมิตร. 2530 : ง)✓

อาชีพครูบรรณารักษ์ก็เหมือนกับอาชีพอื่น ๆ กล่าวคือมีปัญหาคับข้องใจ มีความขัดแย้ง มีความวิตกกังวลให้ต้องเผชิญกับอุปสรรค ปัญหาต่าง ๆ ทำให้มีผลต่อสุขภาพจิต อาทิเช่น

1. ปัญหาด้านการบริหารงานห้องสมุด ที่มีปัญหามากที่สุดคือขาดบุคลากรที่มีความรู้ทางบรรณารักษ์ และบรรณารักษ์ไม่สามารถปฏิบัติงานได้เต็มเวลาเพราะต้องสอน และทำงานอื่นด้วย (สุชาติ อามฤคชจร. 2516 : 60) และห้องสมุดได้รับงบประมาณน้อย เนื่องจากผู้บริหารเห็นความสำคัญของงานอื่นมากกว่า (จินตนา สุขมาก. 2509 : 62 - 63)

② ปัญหาด้านงานเทคนิค ได้แก่ การทำบัตรรายการไม่ทันความต้องการของผู้ใช้ (ปานใจ จีระวัชรเดช. 2527 : 72)

③ ปัญหาด้านงานบริการ ได้แก่ การสอนของครูส่วนใหญ่ใช้วิธีบรรยาย ทำให้ไม่สนใจให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากห้องสมุด (ทรรศนียา กัลยาณมิตร. 2530 : จ) นักเรียนต้องเรียนตลอดทั้งวัน จึงทำให้นักเรียนส่วนมากไม่ได้ใช้ห้องสมุดประกอบการเรียนมากเท่าที่ควร (วิถพร ชิงธาดา. 2513 : 10)

นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้บริหาร และระหว่างครูกับเพื่อนร่วมงานมีส่วนสำคัญต่อสุขภาพจิตเช่นกัน คณะครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้รายงานไว้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้บริหารนั้น ตามปกติผู้บริหารมักจะมุ่งหวังให้ครูอยู่ในระเบียบวินัยอันดีงาม และไม่ให้ครูคัดค้านคำสั่งของตน ในบางโอกาสครูอาจจะรู้สึกตัวว่าตนถูกกล่าวหาโดยไม่เป็นธรรม ถ้าครูคนใดตกอยู่ในสภาพเช่นนี้ ครูผู้นั้นก็มีหวังสุขภาพจิตไม่ดีแน่ ตัวอย่างส่วนที่ครูน้อยกล่าวติเตียนข้อบกพร่องของครูใหญ่ได้แก่ ขาดความยุติธรรม ไม่ส่งเสริมสนับสนุนผู้ใต้บังคับบัญชา เอาแต่ใจตนเอง เป็นผู้เผด็จการ ไม่มีการวางแผนล่วงหน้า สิ่งงานไม่ชัดเจน ไม่ติดตามผลงาน ไม่ให้ความเป็นกันเองกับครู นอกจากนี้ยังได้รายงานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างครูด้วยกันไว้ว่า ครูบางคนมองเพื่อนครูด้วยกันเป็นคู่แข่ง ดังนั้นบรรยากาศในกลุ่มครู บางสภาพอาจมีบรรยากาศค่อนข้างตึงเครียด แต่บางสภาพความสัมพันธ์เต็มไปด้วยความตึงเครียด อันเป็นภัยต่อสุขภาพจิตของหมู่คณะครูเป็นอย่างยิ่ง (คณะครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2505 : 126)

สุขภาพจิตของครูมีอิทธิพลต่อสุขภาพจิตในโรงเรียนเป็นอย่างยิ่ง ดังที่นายแพทย์ฝน แลงลิงแก้ว กล่าวว่าถ้าครูอยู่ด้วยกันรักใคร่กันดี รักนักเรียน และสอนนักเรียนด้วยความเอาใจใส่ โรงเรียนนั้นก็เหมือนมีสุขภาพจิตที่ดี มีความสุขความสบาย ถ้าหากครูมีความสุขครูสบายใจเด็กนักเรียนก็มีความสุข แต่ถ้าครูมีสุขภาพจิตไม่ดีหงุดหงิดฉุนเฉียวหาวาทกถ์ เด็กนักเรียนก็มีสุขภาพจิตไม่ดีไปด้วย (วรรณลิ้มอักษร. 2524 : 38)

วิเศษ บรรจง. (2507 : 26) ได้กล่าวถึงลักษณะของครูที่มีสุขภาพจิตดีไว้ดังนี้คือ

1. มีความพอใจ และภาคภูมิใจในงานที่ตนทำอยู่
2. เป็นผู้มีสมรรถภาพในการทำงานให้เกิดประโยชน์

3. มีความซื่อสัตย์ในหน้าที่ของตน

4. มีความเมตตากรุณาต่อนักเรียนและเพื่อนร่วมงาน

การที่ครูมีสุขภาพจิตสมบูรณ์จะสามารถดำรงชีวิตในสังคมด้วยความสบายใจ พร้อมที่จะร่วมมือกับผู้อื่นแก้ปัญหา และเพื่อนครูอย่างเกิดผล มีความสามารถในการสอนนักเรียนได้ผลเป็นที่น่าพอใจและมีชีวิตครอบครัวราบรื่นเป็นสุข (สุโท เจริญสุข. 2515 : 330) ซึ่งความคิดเห็นดังกล่าวนี้สอดคล้องกับที่ประมวล ดิคคินสัน (2514 : 19) ได้กล่าวว่าผู้ใดมีความสุขในชีวิตตามควรมีความสำเร็จในด้านการงาน และด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่นแล้วผู้นั้นจะมีสุขภาพจิตที่ดี

กรมการแพทย์ ให้ข้อพิจารณาผู้มีสุขภาพจิตดีไว้ดังนี้ (กรมการแพทย์.

2529 : 3) คือ

1. ไม่มีโรคทั้งร่างกายและจิตใจ

2. สามารถสร้างความสัมพันธ์และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

3. สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้ หรือสามารถทำประโยชน์ให้แก่ตนเอง และแก่ชุมชนได้ตามความสามารถของตน

4. สามารถปรับจิตใจให้พอใจ และมั่นคงได้เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้น ส่วนประกอบอื่น ๆ ที่ทำให้บุคคลมีสุขภาพจิตดีมีดังนี้ (เผื่องพรรค เกิดนิทกซ์.

2530 : 207 - 208)

1. เป็นผู้ที่มีสติรู้จักตนเอง เข้าใจตนเอง ยอมรับสภาพและขีดความสามารถของตนเอง ตลอดจนทั้งหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองทั้งที่มีต่อตนเองและผู้อื่น

2. เป็นผู้ที่มีอารมณ์มั่นคง ปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ประกอบทั้งมีความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหาหรือแก้ปัญหา

3. เป็นผู้ที่มีพร้อมที่จะยอมรับความจริงตลอดเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมและในสังคมที่เกี่ยวข้อง

4. เป็นผู้ที่มีสติรู้จักปลุกฝังตนเองให้รู้คุณค่าของการเป็นคนดี

5. เป็นผู้ที่มีความพากเพียรพยายาม มีเป้าหมายในชีวิต มีความพยายามที่จะฟันฝ่าอุปสรรคเพื่อให้บรรลุความสำเร็จ โดยอาศัยปัญญา เหตุผล และไม่ใช้อารมณ์เป็นที่ตั้ง

6. เป็นผู้ที่มีความภูมิใจใจของตน ไม่ท้อแท้ท้อถอยกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

7. เป็นผู้ที่มีเสริมสร้างพลังจิตของตนเองให้เข้มแข็ง โดยยึดถือลัทธิจะยึดธรรมะเป็นหลักปฏิบัติ ตลอดทั้งสร้างคุณความดี

8. เป็นผู้ที่ปรับตัวให้มีความสัมพันธ์กับผู้อื่นมากยิ่งขึ้น

9. เป็นผู้ที่แก้ปัญหาด้วยปัญญา ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมแต่ละ

สถานการณ์

10. เป็นผู้แสวงหาความสุข สนุกสนานให้แก่ตนเอง โดยไม่ให้กระทบ กระเทือนหรือทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น เช่น อ่านหนังสือ เล่นกีฬา ฟังดนตรี ฯลฯ เพื่อช่วยให้อารมณ์เป็นสุข

11. เป็นผู้แสวงหาแหล่งที่จะให้ความช่วยเหลือ ขอคำแนะนำ และความเห็นจากผู้อื่น เช่น บิดา มารดา เพื่อน นักจิตวิทยา แพทย์ จิตแพทย์ ฯลฯ ซึ่งบุคคลดังกล่าวจะทำให้ข้อคิด คำแนะนำ ในการแก้ปัญหา ซึ่งจะช่วยคลายความทุกข์ ใจ บรรเทาความคับข้องใจ ความวิตกกังวล ความยุ่งยากใจต่าง ๆ เพื่อการมี สุขภาพจิตที่สมบูรณ์

12. เป็นผู้ที่ทำให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น เพราะการได้มีโอกาสให้ ความช่วยเหลือ ตลอดทั้งให้กำลังใจแก่ผู้อื่น เป็นการเพิ่มสุขภาพจิตอย่างดี

จะเห็นได้ว่า สุขภาพจิตของครูบรรณารักษ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เกี่ยว โยงกับความสามารถในการปรับตัวของครูบรรณารักษ์ เพื่อให้การปฏิบัติงานในวิชาชีพ เป็นไปโดยสุขใจ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ผู้ร่วมงาน เพื่อนครู ผู้บริหารโรงเรียน และชุมชนที่อาศัยอยู่ได้ ดังนั้นจึงต้องมีการป้องกันและ ส่งเสริมสุขภาพจิตของครูบรรณารักษ์ให้ดียิ่งเสมอ อันจะเป็นผลต่อการพัฒนา ประสิทธิภาพในการทำงานให้ดีขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในต่างประเทศ

ในปีค.ศ.1971 วิคสตรอม (Wickstrom. 1971 : 1249A) ได้ทำ การวิจัยหาระดับและสิ่งที่ทำให้เกิดความพึงพอใจและไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงาน ของครู และหาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเหล่านี้กับ อายุ เพศ การศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ระดับชั้นที่สอน และตำแหน่งหน้าที่ โดยศึกษาจากกลุ่ม ตัวอย่างครู 373 คน โดยวิธีที่ให้ครูบอกถึงสิ่งที่ทำให้เกิดความพึงพอใจและไม่พึงพอใจ จากผลการวิจัยพบว่า สิ่งที่ทำให้ครูเกิดความพึงพอใจสูงสุด 4 ประการคือ ความรู้สึก

ที่ได้รับความสำเร็จในการทำงาน ลักษณะของงานที่ทำ ความสัมพันธ์อันดีกับผู้บังคับบัญชา และความรับผิดชอบ ส่วนสิ่งที่ทำให้ครูเกิดความไม่พึงพอใจ ได้แก่ นโยบายและการบริหาร สภาพการทำงาน และผลของงานมีผลกระทบต่อชีวิตส่วนตัวของครูสำหรับ เพศ และตำแหน่งหน้าที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งที่ทำให้เกิดความพึงพอใจและไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูอย่างมีนัยสำคัญ

ต่อมาในปีค.ศ.1973 เซอร์จิโอวานนี (Sergiovanni. 1973 : 191 - 207) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง องค์ประกอบที่ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจและไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างครูในเขตการศึกษาต่าง ๆ ของมอนโรเคาน์ตี รัฐนิวเจอร์ซีย์ จำนวน 3,382 คน จากผลการศึกษาพบว่า

1. การได้รับการยอมรับนับถือ ความสำเร็จของงาน และความรับผิดชอบ เป็นองค์ประกอบที่ส่งผลให้ครูเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน การปกครองบังคับบัญชา นโยบายและการบริหารงาน และความเป็นอยู่ส่วนตัวเป็นองค์ประกอบที่ทำให้ครูเกิดความไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ครูมีความรู้สึกที่ดีต่อความสำเร็จของงาน และการได้รับการยอมรับนับถือในระดับสูง และมีความรู้สึกไม่พึงพอใจในเรื่องความไม่ยุติธรรมและฐานะของอาชีพมากที่สุด

4. ผลการศึกษาวิจัยนี้ สนับสนุนทฤษฎีของเฮิร์ชเบอร์กที่กล่าวว่า องค์ประกอบที่ทำให้เกิดความพึงพอใจและไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงาน แบ่งออกเป็นสองพวก แตกต่างกันและไม่มีความสัมพันธ์แบบต่อเนื่อง จะส่งผลไปในทิศทางตรงกันข้ามเสมอ

5. เพศ ตำแหน่ง และประเภทของโรงเรียนที่ทำการสอนไม่มีผลทำให้ องค์ประกอบที่ทำให้เกิดความพึงพอใจและความไม่พึงพอใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

✓ปีค.ศ.1974 เฟลทและสโตน ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่ผลกระทบต่อความพึงพอใจในการทำงานของบรรณารักษ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือ บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดเฉพาะ และห้องสมุดมหาวิทยาลัย ที่เป็นชาวอเมริกัน 162 คน และชาวแคนาดา 75 คน การศึกษาครั้งนี้กระทำขึ้นขณะที่กลุ่มตัวอย่าง

เข้าประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องแรงจูงใจวิธีการศึกษา กลุ่มตัวอย่างแต่ละคนจะต้องเขียนบรรยายเหตุการณ์เวลาทำงานที่ตนรู้สึกว่ดีหรือไม่ดีเป็นพิเศษ พร้อมทั้งอธิบายเหตุผลว่าทำไมจึงรู้สึกเช่นนั้น จากนั้นผู้นำกลุ่มจะนำคำตอบไปวิเคราะห์ จัดลำดับให้อยู่ในขอบเขตของปัจจัยจูงใจ ปัจจัยค้ำจุน แล้วนำมาอธิบายอีกครั้ง ผลการวิจัยว่าบรรณารักษ์มีความพึงพอใจมากต่อความสำเร็จในการทำงาน การยอมรับนับถือลักษณะงานซึ่งเป็นปัจจัยจูงใจ และรู้สึกไม่พอใจมากต่อนโยบาย การบริหารงาน ห้องสมุด การบังคับบัญชา และการมีมนุษยสัมพันธ์ในการติดต่อ ดังนั้นปัจจัยจูงใจในการทำงานก็就会有ความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ แต่ถ้าปัจจัยเหล่านั้นหายไปจากสภาพแวดล้อม การทำงานก็จะไม่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน ส่วนสภาพการบังคับบัญชาก็ไม่ตีสจะทำให้เกิดความไม่พึงพอใจในการทำงาน แต่หากสภาพการบังคับบัญชานั้นดีอาจทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานได้ ซึ่งตรงกับข้อสรุปตามทฤษฎีองค์ประกอบคู่ของเฮอร์ซเบิร์ก (Plate and Stone. 1974 : 97 - 100)

✓ ปีค.ศ. 1979 เคลเลีย ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับ ความพึงพอใจในการทำงานของบรรณารักษ์ที่เพิ่งจะเริ่มเข้าทำงาน โดยทดสอบตัวแปรเพศ และประเภทของห้องสมุดที่บรรณารักษ์ทำงานอยู่ ข้อมูลรวบรวมได้จากแบบสอบถามวัดความต้องการทางด้านอาชีพ แบบสอบถามวัดความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะสภาพแวดล้อมของงาน และแบบสอบถามวัดความพึงพอใจในการทำงาน ที่มีชื่อว่า Minnesota Satisfaction Questionnaire (MSQ) วัดในปัจจัย 20 ประการ จากการตอบของกลุ่มตัวอย่างบรรณารักษ์ซึ่งเพิ่งจบการศึกษาชั้นบัณฑิต และเพิ่งจะเริ่มเข้าทำงานในห้องสมุดได้ประมาณ 6 - 18 เดือน กลุ่มตัวอย่างนี้มีทั้งหมด 314 คน แยกเป็นบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน บรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะ บรรณารักษ์ที่ทำหน้าที่ทางด้านบริการในห้องสมุดประชาชน บรรณารักษ์ที่ทำหน้าที่ทางด้านบริการในห้องสมุดมหาวิทยาลัย และบรรณารักษ์ที่ทำหน้าที่ทางด้านเทคนิคในห้องสมุดมหาวิทยาลัย ผลการศึกษาพบว่าบรรณารักษ์ทั้ง 5 กลุ่มมีความพึงพอใจในการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในปัจจัยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความเป็นอิสระ การบริการสังคม และสถานะภาพทางสังคม กล่าวคือบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมีความพึงพอใจสูงกว่าบรรณารักษ์กลุ่มอื่น ๆ ในด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ บรรณารักษ์ที่ทำหน้าที่ทางด้านเทคนิคในห้องสมุดมหาวิทยาลัยมีความพึงพอใจสูงกว่าบรรณารักษ์ที่ทำหน้าที่ทางด้านบริการในห้องสมุดประชาชน และ

บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนในด้านความเป็นอิสระ แต่บรรณารักษ์ที่ทำหน้าที่ทางด้านเทคนิคในห้องสมุดมหาวิทยาลัยมีความพึงพอใจน้อยกว่าบรรณารักษ์กลุ่มอื่น ๆ ในด้านการบริการสังคม นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยด้านการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา และการใช้ความสามารถในการปฏิบัติงาน หรืออีกนัยหนึ่งคือทั้งปัจจัยจูงใจและปัจจัยค่าจ้างต่างก็มีความสัมพันธ์สูงสุดกับความพึงพอใจในการทำงาน แต่ทั้งตัวแปรเพศ และประเภทของห้องสมุดที่บรรณารักษ์ทำงานอยู่ไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กับระดับความพึงพอใจในการทำงานของบรรณารักษ์ (D' Elia. 1979 : 283 - 302)

ต่อมาในปี ค.ศ. 1980 สเตดและสคาเมลล์ ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งของบทบาทบรรณารักษ์และความพึงพอใจในการทำงานของบรรณารักษ์วิชาชีพจำนวน 62 คน โดยใช้แบบสอบถามที่ออกแบบเพื่อวัดบทบาทที่มีต่อความขัดแย้งและความไม่ชัดเจนในการปฏิบัติงาน รวมทั้งแบบสอบถามวัดความพึงพอใจในการทำงานที่มีชื่อว่า Job Description Index (JDI) วัดในห้าปัจจัย คือ ลักษณะงาน การบังคับบัญชา ค่าตอบแทน การเลื่อนตำแหน่ง และเพื่อนร่วมงาน ผลปรากฏว่าบทบาทที่มีความขัดแย้ง และความไม่ชัดเจนในการปฏิบัติงานต่างสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการทำงาน กล่าวคือเมื่อใดที่บรรณารักษ์เกิดความไม่เข้าใจในจุดมุ่งหมายการทำงานของตนและของห้องสมุด อีกทั้งไม่เข้าใจในบทบาทของความสำคัญของตน ก็จะทำให้เกิดความไม่พึงพอใจในการทำงาน (Stead and Scamell. 1980 : 310 - 323)

สเตดและสคาเมลล์ ได้ใช้กลุ่มตัวอย่างเดิมศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความมั่นใจในตนเองกับความพึงพอใจในการทำงาน โดยทดสอบกับตัวแปร อายุ ประสบการณ์การทำงาน และระยะเวลาที่อยู่ในตำแหน่งปัจจุบัน มีแบบทดสอบวัดความมั่นใจในตนเอง ผลการศึกษาปรากฏว่า การฝึกให้มีความมั่นใจในตนเองนั้น อาจทำให้บรรณารักษ์ที่มีอายุน้อย และมีประสบการณ์การทำงานมากมีความพึงพอใจลดลงในปัจจัย เพื่อนร่วมงาน ส่วนบรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์น้อยจะมีความพึงพอใจลดลงในปัจจัยการบังคับบัญชา สำหรับบรรณารักษ์ที่มีความมั่นใจตนเองสูงเกินไป หากได้รับการฝึกให้มีความมั่นใจในตนเองอย่างถูกวิธี จะสามารถลดระดับส่วนเกินของความมั่นใจในตนเองให้อยู่ในระดับพอดี ซึ่งจะส่งผลดีช่วยให้สามารถทำงานด้านบริหารหรือบังคับบัญชาให้เป็นที่ยอมรับแก่คนทั่วไป สำหรับบรรณารักษ์ที่มีความมั่นใจ

ในตนเองน้อยเกินไป หากได้รับการฝึกให้มีความมั่นใจในตนเองเพิ่มขึ้นจะทำให้พวกเขารู้สึกพึงพอใจมากขึ้นในปัจจัยลักษณะงาน (Stead and Scamell. 1980 : 380 - 389)

ส่วนงานวิจัยทางด้านสุขภาพจิตของครู เมทเฟสเซล รองศาสตราจารย์สาขาจิตวิทยาการศึกษา แห่งมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียตอนใต้ ได้ร่วมงานกับศึกษาศึกษาธิการเขตแคลิฟอร์เนีย ทำการวิจัยเพื่อหาสาเหตุที่ครูอเมริกันในโรงเรียนรัฐบาลลาออกไปประกอบอาชีพอื่นเป็นจำนวนมากในปีหนึ่ง ๆ ผลการวิจัยพบสาเหตุที่ทำให้ครูไม่พอใจอาชีพของตน 50 ประการ ซึ่งแบ่งข้อคับข้องใจไว้ดังนี้

1. สภาพการทำงานของครู แบ่งเป็น

- ก. เครื่องอำนวยความสะดวกและวัสดุใช้สอยสำหรับครู เช่น โต๊ะ ตู้ กระจก ดินสอ เป็นต้น มีจำนวนไม่เพียงพอและมีคุณภาพต่ำ
- ข. การบริการช่วยเหลือพิเศษ เช่น ไม่มีบริการทางจิตวิทยาหรือหน่วยงานที่โรงเรียนจะส่งเด็กมีปัญหาไปรับการช่วยเหลือ
- ค. ภาระหน้าที่ เช่น ครูต้องเตรียมการสอนมากวิชาเกินไป ครูต้องเสียเวลาไปกับกิจกรรมนอกหลักสูตรมากเกินไป
- ง. เรื่องอื่น ๆ เช่น รายได้น้อย ถูกรบกวนหรือขัดจังหวะในขณะสอนโดยไม่จำเป็น

2. ความสัมพันธ์กับฝ่ายบริหาร

- ก. การประชุม เช่น การประชุมยึดเชื้อโดยไม่จำเป็น
- ข. การแบ่งงาน เช่น ครูถูกบังคับให้สอนในวิชาที่ไม่ถนัด หรือไม่เคยเรียนมา
- ค. สวัสดิการและความเป็นผู้นำ เช่น ขาดผู้นำในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับประมวลการสอนและแบ่งหมักนักเรียนเพื่อสอน ผู้บังคับบัญชาไม่คำนึงถึงสวัสดิการส่วนตัวของครู
- ง. เกี่ยวกับส่วนบุคคล เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างครูใหญ่กับครูน้อยไม่ดี

3. สภาพของประชาคม เช่น ครูไม่มีอิสระที่จะทำอะไรได้ตามใจชอบอย่างคนทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมส่วนตัวหรือของสังคม เพราะถูกจำกัดควบคุม (Metfessel and Snea. 1961 : 16 - 17)

ในปีค.ศ. 1963 แอนเดอร์สันและแวนไดต์ ทำการวิจัยขวัญของครู พบปัจจัยที่ส่งผลต่อขวัญของครูที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การมีโอกาสใช้ความรู้ความสามารถให้เป็นประโยชน์ ความเชื่อมั่นและความนับถือในตัวผู้บริหาร การมีสัมพันธ์อันดีภายในคณะครู สุขภาพทางกายและทางจิตใจ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูและนักเรียน

ในปีเดียวกัน สตริกแลนด์ ทำการศึกษาองค์ประกอบที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของครูในรัฐแคลิฟอร์เนีย ในด้านความมั่นคง ตำแหน่ง สภาพการทำงาน การบริหาร การมีเทศก์ และความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน พบว่าองค์ประกอบที่มีผลต่อจิตใจในการปฏิบัติงานของครู เรียงจากที่อิทธิพลมากไปหาน้อย ดังนี้ (Strickland. 1963 : 4598 - 4599)

1. ความร่วมมือของผู้ร่วมงาน
2. ความเอาใจใส่และความร่วมมือของครูใหญ่
3. ความเข้าใจและความร่วมมือของผู้ปกครอง
4. การมีวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้อย่างเพียงพอในการปฏิบัติงาน
5. ความมีอิสระในการสอน
6. การได้รับคำแนะนำที่ดีจากผู้บริหาร
7. นโยบายของโรงเรียนที่ดี

องค์ประกอบที่ทำให้ขวัญกำลังใจของครูต่ำลง ได้แก่

1. มีงานธุรการ งานเสมียนให้ทำมาก
2. ไม่ได้ได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากครูใหญ่
3. อาคารเรียนไม่เพียงพอ
4. ขาดการประสานงานในระหว่างเพื่อนร่วมงาน
5. มีชั่วโมงสอนมากเกินไป
6. เงินเดือนต่ำ
7. ขาดความร่วมมือและความสนใจจากผู้ปกครอง
8. นักเรียนมีวินัยที่ไม่ดี
9. ขาดวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือที่สำคัญสำหรับใช้ประกอบการสอน

ต่อมาในปี 1966 นาเพียร์ ศึกษาวิจัยในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนประถมและมัธยมในเนบราสกา (Nebraska) ทุกท้องถิ่น โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 789 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า การที่ขวัญในการปฏิบัติงานของครูสูงนั้น มีปัจจัย 13 ประการได้แก่ (Napier. 1966 : 1228A)

1. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครู มีความเข้าใจและเห็นคุณค่าของครูแต่ละคน

2. ความสามารถในการบริหารก่อให้เกิดความเชื่อมั่น

3. ครูได้รับการสนับสนุนให้ปฏิบัติตามระเบียบวินัย

4. ครูได้รับโอกาสให้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย

5. การจัดหาวัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้อย่างเพียงพอ

6. การจัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ในการสอนให้ได้อย่างเพียงพอ

7. การมอบหมายงานสอนให้เหมาะสมกับความรู้ที่ได้ศึกษาอบรมมา

8. ครูได้รับความยุติธรรมและมีความเป็นธรรมในการมอบหมายงาน

กิจกรรมนอกหลักสูตร

9. การอบรมครูประจำการ

10. ความมั่นคงในหน้าที่การงาน

11. การมีนโยบายให้ทำได้อย่างเพียงพอ

12. การจัดการสอนให้ครูอย่างเป็นธรรมและยุติธรรม

13. ครูได้รับเงินเดือนในอัตราเท่าเทียมกับอาชีพอื่นที่ฝึกอบรมมา

งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมีดังนี้

ในปีพ.ศ.2518 วีระชาติ แก้วไสย ได้ทำการวิจัยเรื่อง องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดเชียงราย โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 375 คน เป็นครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด 259 คน สังกัดกรมสามัญศึกษา 65 คน และสังกัดโรงเรียนเทศบาล 51 คน และใช้แบบสำรวจทัศนคติการทำงาน โดยตัดแปลงจากทฤษฎีแห่งความพึงพอใจของเออร์ชเบอร์ก ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ 16 องค์ประกอบ ผลของการวิจัยสรุปได้ว่า

1. ครูโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดเชียงราย มีความพึงพอใจต่อความสำเร็จของงานในระดับสูงสุด รองลงมาคือ ความรับผิดชอบ และความปลอดภัยในการทำงาน และมีความพึงพอใจต่อนโยบาย และการบริหารงานในระดับต่ำสุด รองลงมาคือ เงินเดือน ความเป็นอยู่ส่วนตัว และลักษณะของงาน

2. ผลการเปรียบเทียบปรากฏว่า สังกัด อายุราชการ และวุฒิทางครู โดยส่วนรวมไม่ทำให้ความรู้สึกลดต่องค์ประกอบที่ทำให้เกิดความพึงพอใจและความไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูแตกต่างกัน (วีระชาติ แก้วไสย. 2518 : 62 - 70)

ในปีพ.ศ.2519 มนูญ บุญเชิด ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษา ประจำจังหวัด ผลของการวิจัยสรุปได้ว่า

1. องค์ประกอบที่ศึกษานิเทศก์รู้สึกพึงพอใจในการปฏิบัติงานเป็นลำดับแรกคือ ลักษณะงาน รองลงมาคือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

2. องค์ประกอบที่ศึกษานิเทศก์รู้สึกไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงานคือ สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน เงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล ความก้าวหน้าและความมั่นคงของงานและการบริหาร

3. วุฒิทางการศึกษา ทักษะในการนิเทศ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ และการที่รู้ว่าครูมีทัศนคติที่ดีหรือไม่ดีต่อตน ส่งผลให้ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

4. เพศ อายุ ประสบการณ์ การที่ได้ปฏิบัติงานตรงตามความรู้ความสามารถ ไม่ส่งผลให้ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์แตกต่างกัน (มนูญ บุญเชิด. 2519 : จ)

ในปีพ.ศ.2521 นิยม ศรีวิเศษ (2521 : 47 - 50) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการส่วนจังหวัด ตำแหน่งครู เขตการศึกษา 9 ผลการศึกษานพบว่า

1. ข้าราชการส่วนจังหวัดตำแหน่งครู มีความพึงพอใจในปัจจัยความรับผิดชอบ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ความมั่นคงปลอดภัยในการทำงานอยู่ในระดับสูง และมีความพึงพอใจระดับปานกลางในปัจจัยความสำเร็จของงาน การยอมรับนับถือ ความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน ลักษณะงาน การปกครองบังคับบัญชา สภาพแวดล้อมในการทำงาน และเงินเดือน

2. ตำแหน่ง ประสบการณ์ มีผลทำให้ความพึงพอใจของครูแตกต่างกัน
ส่วนที่ตั้งของโรงเรียนไม่มีผลทำให้ความพึงพอใจของครูแตกต่างกัน

3. ปัจจัยกระตุ้นและปัจจัยค้ำจุน มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอยู่ในเกณฑ์
สูงมาก

ในปีพ.ศ.2523 คำนิ้ง นกแก้ว ได้รายงานการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจ
ในการทำงานของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 3 โดยใช้องค์
ประกอบ 9 ประการ คือ ความสำเร็จของงาน การได้รับความยอมรับนับถือ
ลักษณะของงาน ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน เงินเดือนและ
ผลประโยชน์เกื้อกูล ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา นโยบายและ
การบริหาร สภาพการทำงาน ใช้กลุ่มตัวอย่างประชากร 504 คน ผลการวิจัย
สรุปได้ว่า

1. องค์ประกอบที่ทำให้ครู อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา รู้สึกพึงพอใจ
ในการทำงานมาก ได้แก่ การได้รับความยอมรับนับถือ ความสำเร็จของงาน
ความรับผิดชอบ และลักษณะของงาน

2. องค์ประกอบที่ทำให้ครู อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา รู้สึกไม่
พึงพอใจในการทำงานได้แก่ สภาพการทำงาน ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและ
ผู้บังคับบัญชา นโยบายและการบริหาร เงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล ความ
ก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน

3. ความพึงพอใจและไม่พึงพอใจในการทำงานระหว่างครู อาจารย์
เพศชายและเพศหญิง มีความแตกต่างกันใน 2 องค์ประกอบคือ ด้านความสำเร็จ
ของงาน และด้านการได้รับความยอมรับนับถือ

4. ความพึงพอใจและไม่พึงพอใจในการทำงานระหว่างครู อาจารย์
ที่มีอายุราชการต่างกัน มีความแตกต่างกันใน 1 องค์ประกอบคือ ด้านการได้รับความ
ยอมรับนับถือ

5. ความพึงพอใจและไม่พึงพอใจในการทำงานระหว่างครู อาจารย์
ที่มีวุฒิทางการศึกษาต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันในทุกองค์ประกอบ (คำนิ้ง นกแก้ว.
2523 : จ - ฉ)

ในปีพ.ศ.2527 อุษณีย์ นาณิชย์ไพศาลกุล (2527 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของครู อาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อองค์ประกอบในการปฏิบัติงาน โดยใช้แบบสอบถามกับครู อาจารย์ที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานครทุกโรงเรียน จำนวนทั้งสิ้น 370 คน ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของครู อาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ในกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อองค์ประกอบในการปฏิบัติงาน โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง องค์ประกอบในการปฏิบัติงานที่ครู อาจารย์มีความพึงพอใจสูงสุดคือ ลักษณะของงาน รองลงมาคือ ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ส่วนองค์ประกอบในการปฏิบัติงานที่ครู อาจารย์มีความพึงพอใจต่ำสุดคือ เงินเดือน ค่าตอบแทนและสวัสดิการ รองลงมาคือ ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา

นันทนา วรรณคำ (2529 : ง - ฉ) ได้ศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูสุศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ตามการรับรู้ของตนเอง โดยศึกษาจากครูสุศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของเอกชนและรัฐบาล ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 416 คน ผลการศึกษพบว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูสุศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร โดยส่วนรวมอยู่ในระดับมาก 9 องค์ประกอบตามลำดับคือ ความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน และผู้บังคับบัญชา การยอมรับนับถือ ความมั่นคงปลอดภัยในการปฏิบัติงาน ฐานะตำแหน่งหน้าที่การงาน ความรับผิดชอบ ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ลักษณะของงาน นโยบายและการบริหาร และสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ส่วนเงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล และความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน เป็นองค์ประกอบของความพึงพอใจที่อยู่ในระดับน้อย

✓ นอกจากนี้ เปล่งศรี อิงคินันท์ ได้ศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจในการทำงานของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัย ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จากมหาวิทยาลัย 14 แห่ง จำนวน 332 คน ผลปรากฏว่า ระดับความพึงพอใจของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยโดยส่วนรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก 7 ปัจจัยคือ ปัจจัยความสำเร็จในการทำงาน ลักษณะงานที่ปฏิบัติ ความรับผิดชอบ นโยบายและการบริหารงาน ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ความมั่นคงในงาน สภาพแวดล้อมในการทำงาน มีความพึงพอใจน้อยอยู่ 3 ปัจจัยคือ

การได้รับการยอมรับนับถือ ความก้าวหน้าและเงินเดือน ส่วนความพึงพอใจในการทำงานของบรรณารักษ์ส่วนกลางและส่วนภูมิภาคไม่แตกต่างกัน และปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของบรรณารักษ์ เรียงตามลำดับดังนี้คือ ความก้าวหน้า ความสำเร็จในงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ความมั่นคงในงาน ลักษณะของงาน ที่ปฏิบัติ ความรับผิดชอบ ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน นโยบายและการบริหารงาน สภาพแวดล้อมในการทำงาน เงินเดือน (เปล่งศรี อิงคินันท์. 2526 : ง - จ)

✓ในปีพ.ศ. 2527 ศรีเรือน โกศลวัฒน์ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจในการทำงานของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัย ในกรุงเทพมหานคร ที่มีคุณภาพการทำงานแตกต่างกัน โดยศึกษาจากบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานครทั้ง 8 แห่ง จำนวน 128 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบประเมินคุณภาพในการทำงานของบรรณารักษ์ และแบบสอบถามวัดความพึงพอใจในการทำงาน ปรากฏว่าบรรณารักษ์ที่มีคุณภาพในการทำงานอยู่ในกลุ่มสูง กลุ่มกลาง และกลุ่มต่ำ มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาความพึงพอใจในการทำงานของทุกกลุ่มแยกตามตัวแปร หน้าที่การงาน ระดับการศึกษา อายุการเป็นบรรณารักษ์ และสภาพการสมรส พบว่ามีอันดับความพึงพอใจในการทำงานที่สอดคล้องกันคือ ความพึงพอใจในปัจจัยลักษณะงานเป็นอันดับแรก รองลงมาคือปัจจัยด้านการปกครองบังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน การเลื่อนตำแหน่ง และค่าตอบแทนตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่าคุณภาพการทำงาน หน้าที่งาน ระดับการศึกษา อายุการเป็นบรรณารักษ์ และสภาพการสมรส ที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการทำงานไม่แตกต่างกัน (ศรีเรือน โกศลวัฒน์. 2527 : 120 - 130)

ต่อมาในปีพ.ศ. 2528 ปิยะนุช สุจิต ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการกองหอสมุดแห่งชาติ โดยศึกษาปัจจัยด้านลักษณะงาน สิ่งตอบแทน สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับงาน และผู้ร่วมงาน โดยส่งแบบสอบถามกับบรรณารักษ์ และเจ้าหน้าที่ของหอสมุดแห่งชาติจำนวน 82 คน ผลการศึกษาปรากฏว่า ข้าราชการกองหอสมุดแห่งชาติมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีความพึงพอใจต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับงานเป็นอันดับสูงสุด รองลงไปตามลำดับคือ ความพึงพอใจต่อปัจจัยผู้ร่วมงาน ปัจจัยลักษณะงาน และปัจจัยด้านสิ่งตอบแทนเป็นอันดับต่ำสุด เมื่อศึกษาจำแนกตามตัวแปรด้านระยะเวลา ปฏิบัติราชการ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และประเภทของงาน ปรากฏว่า

ทุกกลุ่มมีความพึงพอใจในการทำงานไม่แตกต่างกัน (ปิยะนุช สุจิต. 2528 : 81 - 87)

กิตติพร ปัญญาภิญโญผล (2516 : 46 - 47) ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่อง สุขภาพจิตของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 392 คน เป็นชาย 196 คน และหญิง 196 คน ผลจากการศึกษาสภาพการณ์ที่เป็นปัญหา เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครู สรุปได้คือ

1. นักเรียนไม่กระตือรือร้นที่จะเรียน	57.39 %
2. จำนวนนักเรียนในชั้นมากเกินไป	57.65 %
3. นักเรียนทำงานไม่สะอาดและไม่เรียบร้อย	58.67 %
4. ครูได้รับเงินเดือนน้อยไม่พอค่าใช้จ่าย	58.92 %
5. นักเรียนชอบลอกการบ้านกัน	59.43 %
6. นักเรียนที่ทำแบบฝึกหัดไม่ได้ มักไม่ยอมถามครูและ
ไม่ยอมทำงานส่ง	60.71 %
7. นักเรียนไม่ส่งการบ้าน	60.95 %
8. นักเรียนบางคนหยุดเรียนบ่อยๆ	61.98 %

และจากการศึกษาเปรียบเทียบสุขภาพจิตครู ปรากฏว่าสุขภาพจิตครูหญิง ดีกว่าครูชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .95 ครูที่มีประสบการณ์ การสอนต่างกันมีสุขภาพจิตไม่แตกต่างกัน ส่วนแนวโน้มที่ครูมีสุขภาพจิตไม่ดีมีอยู่ ประมาณร้อยละ 42.86 และครูชายมีแนวโน้มที่จะมีสุขภาพจิตไม่ดีมากกว่าครูหญิง ครูที่มีช่วงอายุระหว่าง 30 - 40 ปี และครูที่มีประสบการณ์การสอนอยู่ในช่วง 11 - 15 ปี มีแนวโน้มที่จะมีสุขภาพจิตไม่ดีมากกว่าครูที่มีอายุและประสบการณ์ การสอนช่วงอื่น ๆ

จากการศึกษาของสุซุม นิลเชษฐ์ (2516 : 36 - 39) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ขั้วของบรรณารักษ์ ในสังกัดกองโรงเรียนรัฐบาล กรมสามัญศึกษา โดยศึกษากับ บรรณารักษ์หรือครูที่ทำหน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกอง โรงเรียนรัฐบาล ในส่วนกลางจำนวน 67 คน และในส่วนภูมิภาคจำนวน 132 คน ผลปรากฏว่า ขั้วของบรรณารักษ์ทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง และตัวแปรที่ทำให้ ขั้วแตกต่างกันคือเพศ ซึ่งพบว่า ขั้วของบรรณารักษ์เพศหญิงดีกว่าเพศชาย ส่วน ตัวแปรสถานที่ทำงาน อายุ เงินเดือน และวุฒิแตกต่างกัน มิได้ทำให้ขั้วแตกต่างกัน แต่ประการใด

ส่วนมัลลวีร์ ห่อสกุลกล (2520 : 54 - 57) ได้ศึกษาขวัญของครูแนะแนว โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดโรงเรียนรัฐบาล กรมสามัญศึกษา จำนวน 121 คน พบว่า ขวัญของครูแนะแนวโรงเรียนมัธยมศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง และจากผล การศึกษาองค์ประกอบของขวัญแต่ละด้าน สรุปได้ว่า องค์ประกอบของขวัญด้านความ สัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาสูงสุด ส่วนองค์ประกอบขวัญในด้านอื่น ๆ ที่สูงรองลงไปตาม ลำดับคือ ความสัมพันธ์กับนักเรียน ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง สภาพความพึงพอใจ ในงาน เงินเดือน โอกาสก้าวหน้า และสวัสดิการ ส่วนองค์ประกอบขวัญของครู แนะแนวที่ค่อนข้างต่ำคือ สิ่งอำนวยความสะดวกสบายในการทำงาน ความสัมพันธ์กับ ผู้ร่วมงาน และความเหมาะสมของปริมาณงานที่รับผิดชอบ และจากการเปรียบเทียบ ระดับขวัญของครูแนะแนวตามตัวแปรของเพศ วุฒิ ประสบการณ์ และสถานที่ทำงาน ผลปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในปีเดียวกัน สุธรรม ประทานทรัพย์ (2520 : 46 - 48) ได้ศึกษา ปัญหาส่วนตัวและสภาพการปฏิบัติงานของครูในระดับมัธยมศึกษา พบว่าครูชายและ ครูหญิงประสบปัญหาด้านสภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ครูโสดประสบปัญหาด้านการปฏิบัติงานแตกต่างจากครูที่สมรสแล้วอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ สำหรับครูที่มีประสบการณ์ในการสอนแตกต่างกันประสบปัญหาด้านการปฏิบัติ งานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในปีพ.ศ. 2525 ทศยทิพย์ ควรสุภา (2525 : 91 - 93) ได้ศึกษา สุขภาพจิตของครูแนะแนว โรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 150 คน พบว่า สุขภาพจิตของครูแนะแนวอยู่ในเกณฑ์ผิดปกติจำนวนมากกว่าปกติ ในบุคลิกภาพ 4 ด้าน เรียงตามลำดับดังนี้คือ

ความเก็บกดทางอารมณ์	64.00 %
ความอ่อนน้อมยอมตาม	64.00 %
ความวิตกกังวล	62.00 %
ความอ่อนไหวของจิตใจ	50.67 %

และผลการเปรียบเทียบสุขภาพจิตของครูแนะแนวทั้ง 4 ด้าน โดยแยกตาม อายุ ความสมัครใจในการทำงาน ประสบการณ์ คุณวุฒิ สภาพสมรส และขนาดของ โรงเรียน ปรากฏผลว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อัมพร โอตระกูล และคณะ (2525 : 121 - 133) ได้วิจัยเรื่องปัญหา สุขภาพจิตในเขตเมือง เมื่อปีพ.ศ.2521 - 2522 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสำรวจ ปัญหาสุขภาพกายและสุขภาพจิต เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาบริการสาธารณสุข เขตเมือง และวางแผนให้บริการทางด้านวิชาการและการเสริมบริการพัฒนาอนามัย ของประชาชนในเขตเมือง ดำบลสามเสนใน อำเภอพญาไท กรุงเทพมหานคร โดยใช้กลุ่มประชากรแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่คือ กลุ่มประชาชนที่มีครอบครัวประกอบอาชีพ และกลุ่มนักศึกษา ในระดับชั้น ม.ศ.3 จำนวน 251 ราย ม.ศ.4 - 5 จำนวน 245 ราย นักศึกษาวิทยาลัยจำนวน 209 ราย โดยใช้เครื่องมือในการวิจัยเป็น แบบสอบถาม จากการสำรวจและศึกษาครั้งนี้ได้ผลว่า ประชาชนเขตเมืองมีสุขภาพจิต ปกติประมาณ 70 % มีปัญหาทางจิตประมาณ 30 % นักเรียนนักศึกษาได้คะแนน สุขภาพจิตปกติ 73.7 % และได้คะแนนอารมณ์ปกติ 92.2 % จากจำนวนผู้ถูกสำรวจ ทั้งหมด 7,900 คน ในกลุ่มนักเรียนนักศึกษามีสุขภาพจิตดีเท่าผู้ใหญ่ซึ่งทำงานและมี ครอบครัวแล้ว เป็นการยืนยันให้เห็นถึงภาระหน้าที่ ตลอดจนภาระงานความรับผิดชอบ ต่อครอบครัวและสังคม เกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจนั้นพบว่า รายได้สูงชั้นมีสุขภาพจิต ดีขึ้นด้วย ส่วนเรื่องการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของครอบครัวนั้น จากการศึกษาพบว่า ผู้ถูกสำรวจมาจากครอบครัวเดี่ยวมากกว่าครอบครัวขยายถึงสองเท่า แต่สุขภาพจิต ของผู้อยู่ครอบครัวขยายดีกว่าครอบครัวเดี่ยว และทางด้านลักษณะที่อยู่อาศัย ใน ประเภทแฟลตมีปัญหาสุขภาพจิตมากที่สุด

ในปีพ.ศ.2526 ภิรมย์ สุคนธาภิรมย์ และคณะ (2526 : 3 - 6) ได้ เสนอผลการวิจัยในการประชุมวิชาการเรื่อง "กรุงเทพ 2545" ที่จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัยเรื่อง สุขภาพจิตของคนในกรุงเทพมหานคร พบว่า ในจำนวนครอบครัว ที่สำรวจทั้งหมด 573 ครอบครัว ซึ่งมีประชากรรวม 3,409 คน มีผู้มีอาการผิดปกติ ทางจิตชนิดต่าง ๆ อันเนื่องมาจากกิจกรรมและความล้าพันธ์ในครอบครัวไม่ดี ที่บ่งว่า คนในกรุงเทพมหานครจำนวนไม่น้อยที่มีความเครียด ความวิตกกังวลถึงขนาดที่แสดง เป็นอาการและพฤติกรรมผิดปกติ จึงต้องใช้สิ่งเล็ดเพื่อแก้ปัญหา ล้าพันธ์ภาพที่ เข้าใจกันดีในครอบครัวประมาณร้อยละ 69 การเกิดอาการและมีพฤติกรรมที่ เบี่ยงเบน ซึ่งมีส่วนล้าพันธ์กับความล้าพันธ์ในครอบครัว

✓ต่อมาในปีพ.ศ. 2529 กรອງจิตต์ พรหมรักษ์ ได้ทำการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงานของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับรางวัลและไม่ได้รับรางวัล โดยทำการศึกษาทั้งบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนที่ได้รับรางวัลและไม่ได้รับรางวัล ที่อยู่ในจังหวัดเดียวกัน จำนวน 209 คน พบว่าบรรณารักษ์ที่ได้รับรางวัลมีแรงจูงใจในการทำงานทั้งในปัจจุบันแรงจูงใจและปัจจัยค่าจ้างสูงกว่าบรรณารักษ์ที่ไม่ได้รับรางวัล เมื่อแยกตามรายปัจจัย ปรากฏว่าบรรณารักษ์ที่ได้รับรางวัลมีแรงจูงใจในการทำงานในปัจจุบันจูงใจด้านความรับผิดชอบสูงสุด ส่วนบรรณารักษ์ที่ไม่ได้รับรางวัลมีแรงจูงใจในปัจจุบันจูงใจด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติอยู่ในอันดับสูงสุด และในปัจจุบันค่าจ้าง บรรณารักษ์ที่ได้รับรางวัลและไม่ได้รับรางวัลมีความเห็นตรงกันว่าแรงจูงใจในการทำงานด้านความมั่นคงในการทำงานอยู่ในอันดับสูงสุด และจากการศึกษาบรรณารักษ์ที่ได้รับรางวัลในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค พบว่ามีแรงจูงใจในการทำงานในปัจจุบันแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน (กรອງจิตต์ พรหมรักษ์. 2529 : 59 - 65) ✓

ในปีพ.ศ. 2532 จันทนา สุวรรณอาสน์ ศึกษาสุขภาพจิตของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 354 คน เป็นชาย 99 คน หญิง 255 คน พบว่า สุขภาพจิตของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปกติ และจากการเปรียบเทียบสุขภาพจิตของครูโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ครูชายมีสุขภาพจิตด้านหวาดระแวง และโรคจิต แตกต่างกับครูหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ครูที่มีอายุต่างกัน สถานภาพสมรสต่างกัน และมีประสบการณ์ในการสอนต่างกัน มีสุขภาพจิตไม่แตกต่างกัน ส่วนครูที่มีรายได้เฉลี่ยต่างกัน มีสุขภาพจิตด้านซึมเศร้าและหวาดระแวง ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (จันทนา สุวรรณอาสน์. 2532 : 78 - 84)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้า ดำเนินตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดกลุ่มประชากร และการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. การใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดกลุ่มประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 104 โรงเรียน โดยจำแนกตามขนาดโรงเรียน ตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน พ.ศ.2521 ของกรมสามัญศึกษา (กรมสามัญศึกษา. 2530 : 1 - 8) ดังนี้

โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลางและเล็ก จำนวน 10 โรงเรียน
(เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนน้อยเพียง 4 โรงเรียน และจะมีการปรับขนาดของโรงเรียนในอนาคต จึงนำมารวมกับโรงเรียนขนาดกลาง 6 โรงเรียน เป็น 10 โรงเรียน)

โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่	จำนวน	52 โรงเรียน
โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ	จำนวน	42 โรงเรียน
รวม โรงเรียนมัธยมศึกษา		104 โรงเรียน

จากการสำรวจพบว่า บรรณารักษ์ในโรงเรียนมัศึกษามีจำนวนทั้งสิ้น 168 คน ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าบรรณารักษ์ 104 คน และผู้ช่วยบรรณารักษ์ 64 คน

การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ได้ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของโรงเรียนขนาดละ 75 % ได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้นดังนี้

ตาราง 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างแยกตามตัวแปรขนาดของโรงเรียน

ขนาดของโรงเรียน	จำนวนหัวหน้าบรรณารักษ์		จำนวนผู้ช่วยบรรณารักษ์	
	100 %	75 %	100 %	75 %
ขนาดเล็กและกลาง	10	7	40	3
ขนาดใหญ่	52	39	20	15
ขนาดใหญ่พิเศษ	42	31	4	30
รวม	104	77	64	48

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษาค้นคว้า เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้สึกล้วนตัวต่อการทำงาน เป็นแบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เป็นแบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 4 เป็นความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับความรู้สึกล้วนตัว และความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เป็นคำถามแบบปลายเปิด

คำถามแต่ละข้อในตอนที่ 2 และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต โดยมีเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้ (วิเชียร เกตุสิงห์. 2530 : 78 - 81)

มากที่สุด ให้คะแนน 5

มาก ให้คะแนน 4

ปานกลาง ให้คะแนน 3

น้อย ให้คะแนน 2

น้อยที่สุด ให้คะแนน 1

การสร้างแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล สร้างขึ้นตามลำดับขั้นตอนดังนี้

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้สึกล้วนตัวต่อการทำงาน สร้างขึ้นตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเรื่องสุขภาพจิตจากเอกสาร งานวิจัย วารสาร และหนังสือที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งขอคำแนะนำจากคณะกรรมการที่ปรึกษา

2. ศึกษาวิธีสร้างแบบสอบถามจากแบบสอบถามวัดสุขภาพจิต ของ กนกวัฒน์ สุขะตุงคะ (2523 : 55 - 60) แบบสอบถามปัญหาและความต้องการบริการสุขภาพจิต ของศิริพร เกษบุรมย์ (2524 : 138 - 139) แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติและความคิดเห็นของหทัยทิพย์ ควรสุภา (2525 : 112 - 121) และแบบสอบถามวัดสุขภาพจิตของครู อาจารย์ ของอุโฆษ ปันสุวรรณ (2523 : 81 - 86) เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3. สร้างแบบสอบถามวัดสุขภาพจิตของบรรณารักษ์ โดยสร้างเป็นแบบสอบถามมาตราประเมินค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต โดยศึกษาวิธีสร้างแบบสอบถามจากหนังสือหลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยของวิเชียร เกตุสิงห์ (2530 : 78 - 81) ซึ่งได้ข้อคำถามทั้งหมด 52 ข้อ

4. นำแบบสอบถามไปหาความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) โดยให้คณะกรรมการควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ตรวจสอบแก้ไขให้เหมาะสม

5. นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Pilot Study) กับ บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน คัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ นำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ดังนี้

ข้อความที่เป็นบวก (Positive Statement) ให้คะแนนดังนี้

มากที่สุด ให้คะแนน 5

มาก ให้คะแนน 4

ปานกลาง ให้คะแนน 3

น้อย ให้คะแนน 2

น้อยที่สุด ให้คะแนน 1

ข้อความที่เป็นลบ (Negative Statement) ให้คะแนนดังนี้

มากที่สุด ให้คะแนน 1

มาก ให้คะแนน 2

ปานกลาง ให้คะแนน 3

น้อย ให้คะแนน 4

น้อยที่สุด ให้คะแนน 5

6. นำคะแนนจากแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก และ ทาค่าความเชื่อมั่น เพื่อปรับปรุงแบบสอบถามให้ดียิ่งขึ้นก่อนนำไปใช้จริง โดยวิธีดังนี้

6.1 ทาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ รวมคะแนนของแต่ละคน เรียงคะแนนจากสูงไปต่ำ ตัดคะแนนสูงสุดมา 27 % เป็นกลุ่มสูง และตัดคะแนนจากต่ำสุดขึ้นไป 27 % ไว้เป็นกลุ่มต่ำ จากนั้นนำค่าเฉลี่ยรายข้อของแต่ละกลุ่มมาทดสอบนัยสำคัญ เพื่อหาความแตกต่างโดยใช้ t - test คัดเลือกเฉพาะข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป (ล้วน สายยศ และอังคณา ลายยศ. 2528 : 185 - 186) คัดเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกสูงที่สุดไว้ 30 ข้อ

6.2 นำแบบสอบถามที่คัดเลือกข้อคำถามที่มีคุณภาพสูงตามที่กำหนดไว้ มาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธี Coefficient Alpha ของ Cronbach (วิเชียร เกตุสิงห์. 2530 : 119) ได้ค่าความเชื่อมั่นของทั้งฉบับเท่ากับ 0.8912

6.3 นำแบบสอบถามที่คัดเลือกข้อคำถามที่มีคุณภาพสูงตามที่กำหนดไว้ มาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธีแบ่งครึ่งฉบับ (Split Half) โดยตรวจให้คะแนนแยกเป็นคะแนนข้อคู่ และคะแนนข้อคี่ แล้วนำมาหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อคู่กับข้อคี่ โดยใช้สูตร Pearson Product moment coefficient ได้ค่าความเชื่อมั่นครึ่งฉบับ จากนั้นจึงนำไปหาค่าความเชื่อมั่นของทั้งฉบับ โดยใช้สูตรของ Spearman - Brown (วิเชียร เกตุสิงห์. 2530 : 160 และ ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. 2528 : 166 - 168) ได้ค่าความเชื่อมั่นของทั้งฉบับเท่ากับ 0.907

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน สร้างขึ้นตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเรื่องความพึงพอใจในการปฏิบัติงานจากเอกสาร งานวิจัย วารสาร และหนังสือที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ
2. ศึกษาวิธีสร้างแบบสอบถามจากแบบสอบถามความพึงพอใจของบรรณารักษ์ ของเปล่งศรี อิงคินันท์ (2526 : 109 - 116) แบบสอบถามวัดความพึงพอใจในการทำงานของบรรณารักษ์ ของศรีเรือน โกศลวัฒน์ (2527 : 147 - 151) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้สึkpึงพอใจในการปฏิบัติงาน ของปิยะนุช สุจิต (2528 : 97 - 101) แบบสอบถามข้อเท็จจริงในสภาพการปฏิบัติงาน ของอุโฆษ ปั้นสุวรรณ (2523 : 76 - 81) แบบสอบถามสภาพการณ์ที่เป็นปัญหาต่อการปฏิบัติงานของครู อาจารย์ ของยนต์ ชุ่มจิต (2520 : 74 - 77) และแบบสอบถามวัดปัญหาการปฏิบัติงานของครูมัธยม ของกิตติพร ปัญญาภิญญผล (2515 : 64 - 68) เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
3. สร้างแบบสอบถามวัดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ ซึ่งสร้างเป็นแบบสอบถามมาตราประเมินค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต ได้ข้อคำถามทั้งหมด 38 ข้อ

4. นำแบบสอบถามไปหาความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) โดยให้คณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ตรวจสอบแก้ไขให้เหมาะสม

5. นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Pilot Study) กับ บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน คัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ นำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ดังนี้

ข้อความที่เป็นบวก ให้คะแนนดังนี้

มากที่สุด ให้คะแนน 5

มาก ให้คะแนน 4

ปานกลาง ให้คะแนน 3

น้อย ให้คะแนน 2

น้อยที่สุด ให้คะแนน 1

ข้อความที่เป็นลบ ให้คะแนนดังนี้

มากที่สุด ให้คะแนน 1

มาก ให้คะแนน 2

ปานกลาง ให้คะแนน 3

น้อย ให้คะแนน 4

น้อยที่สุด ให้คะแนน 5

6. นำคะแนนจากแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก และหาค่าความเชื่อมั่น เพื่อปรับปรุงแบบสอบถามให้ดียิ่งขึ้นก่อนนำไปใช้จริง โดยวิธีดังนี้

6.1 หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ รวมคะแนนของแต่ละคน เรียงคะแนนจากสูงไปต่ำ ตัดคะแนนลงสุดมา 27 % เป็นกลุ่มสูง และตัดคะแนนจากต่ำสุดขึ้นไป 27 % ไว้เป็นกลุ่มต่ำ จากนั้นนำค่าเฉลี่ยรายข้อของแต่ละกลุ่มมาทดสอบนัยสำคัญ เพื่อหาความแตกต่างโดยใช้ t - test คัดเลือกเฉพาะข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 185 - 186) คัดเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกสูงที่สุดไว้ 30 ข้อ

6.2 นำแบบสอบถามที่คัดเลือกข้อคำถามที่มีคุณภาพสูงตามที่กำหนดไว้ มาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธี Coefficient Alpha ของ Cronbach (วิเชียร เกตุสิงห์. 2530 : 119) ได้ค่าความเชื่อมั่นของทั้งฉบับเท่ากับ 0.9421

6.3 นำแบบสอบถามที่คัดเลือกข้อคำถามที่มีคุณภาพสูงตามที่กำหนดไว้ มาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธีแบ่งครึ่งฉบับ (Split Half) โดยตรวจให้คะแนนแยกเป็นคะแนนข้อคู่ และคะแนนข้อคี่ แล้วนำมาหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อคู่กับข้อคี่ โดยใช้สูตร Pearson Product moment coefficient ได้ค่าความเชื่อมั่นครึ่งฉบับ จากนั้นจึงนำไปหาค่าความเชื่อมั่นของทั้งฉบับ โดยใช้สูตรของ Spearman - Brown (วิเชียร เกตุสิงห์. 2530 : 160 และ ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 166 - 168) ได้ค่าความเชื่อมั่นของทั้งฉบับเท่ากับ 0.971

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยติดต่อขอให้บัณฑิตวิทยาลัยทำหนังสือถึงผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งแนบหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามไปยังบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ระหว่างวันที่ 17 มีนาคม 2532 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2532 โดยผู้วิจัยได้ไปส่งและรับแบบสอบถามด้วยตนเอง ได้รับแบบสอบถามจากหัวหน้าบรรณารักษ์รวมทั้งสิ้น 77 ฉบับ และผู้ช่วยบรรณารักษ์รวมทั้งสิ้น 48 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ทั้งหมดมาตรวจให้คะแนนตามหลักเกณฑ์ที่ตั้งไว้

ข้อความที่เป็นบวก ให้คะแนนดังนี้

มากที่สุด ให้คะแนน 5

มาก ให้คะแนน 4

ปานกลาง ให้คะแนน 3

น้อย ให้คะแนน 2

น้อยที่สุด ให้คะแนน 1

ข้อความที่เป็นลบ ให้คะแนนดังนี้

มากที่สุด ให้คะแนน 1

มาก ให้คะแนน 2

ปานกลาง ให้คะแนน 3

น้อย ให้คะแนน 4

น้อยที่สุด ให้คะแนน 5

2. ทาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความแปรปรวน

3. วิเคราะห์แบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า เพื่อหาระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและระดับสุขภาพจิตของบรรณารักษ์ โดยใช้คะแนนตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

4. ทดสอบสมมุติฐาน โดยทาค่าความสัมพันธ์

4.1 สมมุติฐานข้อ 1 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับสุขภาพจิตของบรรณารักษ์ในทางบวก ทดสอบโดยทาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนน 2 ชุด โดยใช้สูตรของ Pearson Product moment coefficient แล้วหาค่านัยสำคัญทางสถิติ โดยใช้ $t - test$

4.2 สมมุติฐานข้อ 2 บรรณารักษ์ที่มีวุฒิต่างกัน มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน และอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน จะมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ทดสอบโดยใช้ $F - test$ และถ้าพบความแตกต่างจะทดสอบความแตกต่างด้วยสูตร Studentized $q - statistic$

4.3 สมมุติฐานข้อ 3 บรรณารักษ์ที่มีวุฒิต่างกัน มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน และอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน จะมีสุขภาพจิตแตกต่างกัน ทดสอบโดยใช้ $F - test$ และถ้าพบความแตกต่างจะทดสอบความแตกต่างด้วยสูตร Studentized $q - statistic$

4.4 สมมุติฐานข้อ 4 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของหัวหน้า
บรรณารักษ์และผู้ช่วยบรรณารักษ์ มีความแตกต่างกัน ทดสอบโดยใช้ t-test.

4.5 สมมุติฐานข้อ 5 สุขภาพจิตของหัวหน้าบรรณารักษ์และผู้ช่วย
บรรณารักษ์ มีความแตกต่างกัน ทดสอบโดยใช้ t - test

5. ประมวลความคิดเห็น และเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) โดยคำนวณจากสูตร (ชูศรี วงศ์รัตน์.
2530 : 40)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทนคะแนนเฉลี่ย
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 N แทนจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

2. หาค่าความแปรปรวน (Variance) โดยใช้สูตร (ชูศรี วงศ์รัตน์.
2530 : 74)

$$S^2 = \frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N - 1)}$$

เมื่อ S^2 แทน ค่าความแปรปรวน
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 $\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละค่ายกกำลังสอง
 N แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

3. หาความเชื่อมั่น โดยพิจารณาค่า Coefficient Alpha ของ Cronbach (ลิวน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 170 - 172)

$$\alpha = \frac{N}{N - 1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S_o^2} \right\}$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น

N แทน จำนวนข้อ

S_i^2 แทน ค่าความแปรปรวนเป็นรายข้อ

S_o^2 แทน ค่าความแปรปรวนของแบบทดสอบทั้งฉบับ

4. หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) โดยใช้สูตรของ Pearson Product moment coefficient (ชูศรี วงศ์รัตน์. 2530 : 344)

$$r_{xy} = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ r_{xy} แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

$\sum XY$ แทน ผลรวมของผลคูณของคะแนน 2 ชุด

$\sum X, \sum Y$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละชุด

$\sum X^2, \sum Y^2$ แทน ผลรวมของกำลังสองของคะแนนแต่ละชุด

N แทน จำนวนในกลุ่มตัวอย่าง

5. หาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีแบ่งครึ่ง (Split - Half) โดยหาค่าความเชื่อมั่นครึ่งฉบับโดยใช้สูตร Pearson Product moment coefficient จากนั้นจึงนำไปหาค่าความเชื่อมั่นของทั้งฉบับโดยใช้สูตรขยายของ Spearman - Brown (ลิวน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 166 - 168)

$$r_{tt} = \frac{2r_{1/2, 1/2}}{1 + r_{1/2, 1/2}}$$

เมื่อ r_{tt} แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ
 $r_{1/2, 1/2}$ แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบครึ่งฉบับ

6. วิเคราะห์หาความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวแปร 2 กลุ่ม โดยใช้สูตร (ชูศรี วงศ์รัตน์. 2530 : 180)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{N_1} + \frac{S_2^2}{N_2}}}$$

$$df = \frac{\left(\frac{S_1^2}{N_1} + \frac{S_2^2}{N_2} \right)^2}{\frac{\frac{S_1^2}{N_1}}{N_1 - 1} + \frac{\frac{S_2^2}{N_2}}{N_2 - 1}}$$

เมื่อ $\bar{X}_1, \bar{X}_2$ แทน ค่าเฉลี่ยของแต่ละกลุ่ม
 S_1^2, S_2^2 แทน ค่าความแปรปรวนในแต่ละกลุ่ม
 N_1, N_2 แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม

7. ทาค่าความแตกต่างของกลุ่มตัวแปรที่มากกว่า 2 กลุ่ม โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ One - Way Classification โดยใช้สูตร (Keller. 1988 : 423 - 427 และชูศรี วงศ์รัตน์. 2530 : 242 - 249)

$$F = \frac{MS_B}{MS_W}$$

เมื่อ F แทน ค่าที่ใช้พิจารณาใน F - distribution

MS_B แทน ค่าเฉลี่ยผลบวกกำลังสองระหว่างกลุ่ม

MS_W แทน ค่าเฉลี่ยผลบวกกำลังสองภายในกลุ่ม

หากพบคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรที่ทำการทดสอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้ Studentized q - statistic โดยใช้สูตรของ Tukey (Keller. 1988 : 452)

$$HSD = q \sqrt{\frac{MS_W}{\tilde{n}}}$$

เมื่อ MS_W แทน ค่าเฉลี่ยผลบวกกำลังสองภายในกลุ่ม

$\tilde{n}$ แทน ค่าเฉลี่ยแบบฮาร์โมนิคของจำนวนข้อมูลในแต่ละกลุ่ม
ตัวอย่าง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อความสะดวกในการเสนอตารางและการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ดังต่อไปนี้

df แทน degree of freedom

ss แทน sum of square

MS แทน Mean Square

F แทน ค่าที่จะใช้พิจารณาใน F - distribution

x แทน คะแนนเฉลี่ย

s^2 แทน ความแปรปรวน

t แทน ค่าที่จะใช้พิจารณาใน t - distribution

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเสนอตามลำดับดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์กับสุขภาพจิต

2. วิเคราะห์ความแปรปรวนความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ จำแนกตามวุฒิ ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของโรงเรียน

3. วิเคราะห์ความแปรปรวนสุขภาพจิตของบรรณารักษ์ จำแนกตามวุฒิ ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของโรงเรียน

4. เปรียบเทียบความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของหัวหน้าบรรณารักษ์และผู้ช่วยบรรณารักษ์

5. เปรียบเทียบสุขภาพจิตของหัวหน้าบรรณารักษ์และผู้ช่วยบรรณารักษ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตาราง 2 ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์
ห้องสมุดโรงเรียนกับสุขภาพจิต .

	ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน
สุขภาพจิต	.7616**

$$p < .01$$

จากตาราง 2 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์มีความสัมพันธ์
ในทางบวกกับสุขภาพจิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 3 แสดงอันดับและค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของ
บรรณารักษ์ ที่มีวุฒิแตกต่างกัน

วุฒิ	ความพึงพอใจ				
	N	$\bar{X}$	SD	ระดับ	อันดับ
ปริญญาตรีและโท สาขาบรรณารักษศาสตร์	56	3.4256	.5240	ปานกลาง	1
ปริญญาตรีสาขาอื่น ๆ ที่ไม่ใช่สาขาบรรณารักษศาสตร์	21	3.4254	.5253	ปานกลาง	2
รวม / เฉลี่ย	77	3.4255	.5209		

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นว่า บรรณารักษ์ที่มีวุฒิต่างกันแต่มีค่าเฉลี่ยรวม
ของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางเท่ากัน คือ มีค่าเฉลี่ยของ
คะแนนความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเท่ากัน 3.42

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของ
บรรณารักษ์ที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	1	.0000	.0000	.0000
ภายในกลุ่ม	75	20.6242	.2750	
รวม	76	20.6242		

$$p < .05$$

จากตาราง 4 แสดงให้เห็นว่า บรรณารักษ์ที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกันคือ กลุ่มที่มีวุฒิปริญญาตรี และปริญญาโททางสาขามรรณารักษศาสตร์ ต่ำกว่าปริญญาตรี สาขามรรณารักษศาสตร์ และปริญญาตรีสาขาอื่น ๆ ที่ไม่ใช่สาขามรรณารักษศาสตร์ แต่ปฏิบัติงานในหน้าที่บรรณารักษ์ มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของ บรรณารักษ์ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 5 แสดงอันดับและค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของ
บรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน

ประสบการณ์ในการทำงาน	ความพึงพอใจ				
	N	$\bar{X}$	SD	ระดับ	อันดับ
0-5 ปี	17	3.1686	.4746	ปานกลาง	4
6-10 ปี	22	3.5288	.5575	ปานกลาง	2
11-15 ปี	25	3.4307	.4391	ปานกลาง	3
มากกว่า 15 ปี	13	3.5769	.5003	ปานกลาง	1
รวม / เฉลี่ย	77	3.4258	.5209		

จากตาราง 5 แสดงให้เห็นว่า บรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกันมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของบรรณารักษ์ โดยเฉลี่ยแล้วอยู่ในระดับปานกลางคือ 3.4258 แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้วพบว่า บรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 6 ปีขึ้นไป จะมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานสูงกว่ากลุ่มบรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ 0 - 5 ปี และในกลุ่มที่มีประสบการณ์มากกว่า 15 ปี จะมีความพึงพอใจอยู่ในเกณฑ์สูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ

ตาราง 6 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของ
บรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	3	1.6552	.5517	2.1234
ภายในกลุ่ม	73	18.9690	.2598	
รวม	76	26.6242		

$$p < .05$$

จากตาราง 6 แสดงให้เห็นว่าบรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานที่
แตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของบรรณารักษ์แตกต่างกัน
อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 7 แสดงอันดับและค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของ
บรรณารักษ์ที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน

ขนาดของโรงเรียน	ความพึงพอใจ				
	N	$\bar{X}$	SD	ระดับ	อันดับ
ขนาดกลางและเล็ก	7	3.5905	.4383	ปานกลาง	1
ขนาดใหญ่	39	3.4496	.5886	ปานกลาง	2
ขนาดใหญ่พิเศษ	31	3.3581	.4454	ปานกลาง	3
รวม / เฉลี่ย	77	3.4255	.5209		

จากตาราง 7 แสดงให้เห็นว่าบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ใกล้เคียงกัน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางคือ 3.4255 แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้ว พบว่าขนาดของโรงเรียนยิ่งเพิ่มขึ้นเท่าใด ค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานจะลดลงเท่านั้น

ตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของ
บรรณารักษ์ซึ่งอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	.3541	.1770	.6463
ภายในกลุ่ม	74	20.2701	.2739	
รวม	76	20.6242		

$$p < .05$$

จากตาราง 8 แสดงให้เห็นว่าบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาด
แตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของบรรณารักษ์แตกต่างกัน
อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 9 แสดงอันดับและค่าเฉลี่ยระดับสุขภาพจิตของบรรณารักษ์ที่มีวุฒิแตกต่างกัน

วุฒิ	สุขภาพจิต				
	N	$\bar{X}$	SD	ระดับ	อันดับ
ปริญญาตรีและโท	56	3.6762	.3782	ปานกลาง	1
สาขาบรรณารักษศาสตร์					
ปริญญาตรีสาขาอื่น ๆ	21	3.5619	.4466	ปานกลาง	2
ที่ไม่ใช่สาขาบรรณารักษศาสตร์					
รวม / เฉลี่ย	77	3.6450	.3839		

จากตาราง 9 แสดงให้เห็นว่า บรรณารักษ์ที่มีวุฒิปริญญาตรีและโทสาขาบรรณารักษศาสตร์ และบรรณารักษ์ที่มีวุฒิปริญญาตรีสาขาอื่น ๆ ที่ไม่ใช่สาขาสหบรรณารักษศาสตร์ แต่ปฏิบัติงานในหน้าที่บรรณารักษ์ มีค่าเฉลี่ยของสุขภาพจิตอยู่ในเกณฑ์ใกล้เคียงกัน คือ 3.6762 และ 3.5619 ตามลำดับ ซึ่งนับว่าเป็นค่าของสุขภาพจิตอยู่ในเกณฑ์ดี

ตาราง 10 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนสุขภาวะจิตของบรรณารักษ์ที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	1	.1995	.1995	1.2619
ภายในกลุ่ม	75	11.8556	.1581	
รวม	76	12.0550		

$$p < .05$$

จากตาราง 10 แสดงให้เห็นว่า บรรณารักษ์ที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีสุขภาวะจิตแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 11 แสดงอันดับและค่าเฉลี่ยระดับสุขภาวะจิตของบรรณารักษ์ที่มี
ประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน

ประสบการณ์ในการทำงาน	สุขภาวะจิต				
	N	$\bar{X}$	SD	ระดับ	อันดับ
0 - 5 ปี	17	3.3471	.3655	ปานกลาง	4
6 - 10 ปี	22	3.7439	.4091	ปานกลาง	2
11 - 15 ปี	25	3.7053	.3754	ปานกลาง	3
มากกว่า 15 ปี	13	3.7513	.2971	ปานกลาง	1
รวม / เฉลี่ย	77	3.6450	.3983		

จากตาราง 11 แสดงให้เห็นว่า บรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของสุขภาวะจิต คือบรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไปจะมีสุขภาวะจิตดีกว่ากลุ่มบรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 0 - 5 ปี และในกลุ่มที่มีประสบการณ์มากกว่า 15 ปี จะมีสุขภาวะจิตอยู่ในเกณฑ์ดีกว่ากลุ่มอื่น ๆ

ตาราง 12 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนสภาวะจิตของบรรณารักษ์ที่มี
ประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	1	1.9623	.6541	4.7310*
ภายในกลุ่ม	73	10.0928	.1383	
รวม	76	12.0550		

$$p < .05$$

จากตาราง 12 แสดงให้เห็นว่า บรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีคะแนนของสภาวะจิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเพื่อให้เห็นว่ากลุ่มของบรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์มากน้อยกลุ่มใดจะมีสภาวะจิตดีกว่ากัน จึงทำการทดสอบค่าคะแนนเฉลี่ยโดยใช้สูตร Studentized q - statistic ของ Tukey ดังปรากฏในตารางที่ 13

ตาราง 13 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสุขภาพจิตของบรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกันเป็นรายคู่

. ประสบการณ์		0-5 ปี	11-15 ปี	6-10 ปี	มากกว่า 15 ปี
	ค่าเฉลี่ย	3.3471	3.7053	3.7439	3.7513
0-5 ปี	3.3471	-	0.3582*	0.3968*	0.4042*
11-15 ปี	3.7053		-	0.0386	0.0460
6-10 ปี	3.7439			-	0.0074
มากกว่า 15 ปี	3.7513				

$$p < .05$$

จากตาราง 13 พบว่า บรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ 6 - 10 ปี, 11 - 15 ปี, และมากกว่า 15 ปีขึ้นไป มีสุขภาพจิตดีกว่ากลุ่มบรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ 0 - 5 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่พบความแตกต่างระหว่างกลุ่มบรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 14 แสดงอันดับและค่าเฉลี่ยระดับสุขภาวะจิตของบรรณารักษ์ที่อยู่ในโรงเรียน
ที่มีขนาดแตกต่างกัน

ขนาดของโรงเรียน	ความพึงพอใจ				
	N	$\bar{X}$	SD	ระดับ	อันดับ
ขนาดกลางและเล็ก	7	3.7143	.2456	ปานกลาง	1
ขนาดใหญ่	39	3.6393	.4744	ปานกลาง	2
ขนาดใหญ่พิเศษ	31	3.6366	.3217	ปานกลาง	3
รวม / เฉลี่ย	77	3.6450	.3983		

จากตาราง 14 แสดงให้เห็นว่า บรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดกลางและเล็กมีสุขภาวะจิตโดยเฉลี่ยสูงกว่าบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ

ตาราง 15 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนสุขภาพจิตของบรรณารักษ์ซึ่งอยู่ใน
โรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	.0371	.0185	.1141
ภายในกลุ่ม	74	12.0180	.1624	
รวม	76	12.0550		

$$p < .05$$

จากตาราง 15 แสดงให้เห็นว่า บรรณารักษ์ที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาด
แตกต่างกัน มีคะแนนของสุขภาพจิตแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 16 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของ
หัวหน้าบรรณารักษ์และผู้ช่วยบรรณารักษ์

ความพึงพอใจในการทำงาน	N	$\bar{X}$	S^2	t
หัวหน้าบรรณารักษ์	77	3.4255	0.271	0.18
ผู้ช่วยบรรณารักษ์	48	3.4083	0.273	

$$p < .05$$

จากตาราง 16 แสดงให้เห็นว่า หัวหน้าบรรณารักษ์ และผู้ช่วยบรรณารักษ์
มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 17 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับสุขภาวจิตของหัวหน้าบรรณารักษ์
และผู้ช่วยบรรณารักษ์

สุขภาวจิตของบรรณารักษ์	N	$\bar{X}$	S^2	t
หัวหน้าบรรณารักษ์	77	3.6450	0.158	1.35
ผู้ช่วยบรรณารักษ์	48	3.5535	0.120	

$$p < .05$$

จากตาราง 17 แสดงให้เห็นว่า หัวหน้าบรรณารักษ์ และผู้ช่วยบรรณารักษ์
มีระดับสุขภาวจิตแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและ
สุขภาวะจิตของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
ในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างของความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และ
สุขภาวะจิตของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
ในกรุงเทพมหานคร ที่มีคุณวุฒิต่างกันว่าจะแตกต่างกันอย่างไรหรือไม่
3. เพื่อศึกษาความแตกต่างของความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และ
สุขภาวะจิตของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
ในกรุงเทพมหานคร ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันว่าจะแตกต่างกันอย่างไร
หรือไม่
4. เพื่อศึกษาความแตกต่างของความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และ
สุขภาวะจิตของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
ในกรุงเทพมหานคร ที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันว่าจะแตกต่างกันอย่างไร
หรือไม่
5. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของหัวหน้า
บรรณารักษ์กับผู้ช่วยบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
ในกรุงเทพมหานคร
6. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสุขภาวะจิตของหัวหน้าบรรณารักษ์กับผู้ช่วย
บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มกลุ่มตัวอย่างจากประชากรซึ่งเป็นบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ที่เป็นหัวหน้าบรรณารักษ์และผู้ช่วยบรรณารักษ์จำนวน 168 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดของโรงเรียนขนาดละ 75 % ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นบรรณารักษ์ 77 คน และผู้ช่วยบรรณารักษ์ 48 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งเป็น 4 ตอนคือ

- ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 เป็นแบบทดสอบ สุขภาพจิตในขณะปฏิบัติงานของบรรณารักษ์
- ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจใน

การปฏิบัติงาน

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้สึกละตัวและความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งของหัวหน้าบรรณารักษ์และผู้ช่วยบรรณารักษ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของโรงเรียน

2. นำแบบสอบถามตอนที่ 2 และ 3 ให้นำนักคะแนนข้อย่อยแต่ละข้อ โดยให้คะแนนจาก 1 ถึง 5 แล้วนำคะแนนไปหาค่าความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และสุขภาพจิตของหัวหน้าบรรณารักษ์ โดยหาค่าความสัมพันธ์ และวิเคราะห์ความแปรปรวนโดยวิธี F - test และเปรียบเทียบความพึงพอใจ และสุขภาพจิต ของหัวหน้าบรรณารักษ์ และผู้ช่วยบรรณารักษ์ โดยวิธี t - test

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์มีความสัมพันธ์กับ
สุขภาพจิตในทางบวก
2. บรรณารักษ์ที่มีวุฒิต่างกัน มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน
อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
3. บรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความพึงพอใจใน
การปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
4. บรรณารักษ์ที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความพึงพอใจใน
การปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
5. บรรณารักษ์ที่มีวุฒิต่างกัน มีคะแนนสุขภาพจิตแตกต่างกันอย่างไม่มี
นัยสำคัญทางสถิติ
6. บรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีคะแนนสุขภาพจิต
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
7. บรรณารักษ์ที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีคะแนนสุขภาพจิต
แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
8. บรรณารักษ์ และผู้ช่วยบรรณารักษ์มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน
ไม่แตกต่างกัน
9. บรรณารักษ์ และผู้ช่วยบรรณารักษ์มีสุขภาพจิตไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา "ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และสุขภาพจิตของ
บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร"
พบข้อที่น่าสนใจต่อไปนี้

1. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน
มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับสุขภาพจิตค่อนข้างสูง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้
แสดงว่าสุขภาพจิตของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนย่อมขึ้นอยู่กับความพึงพอใจ
ในการปฏิบัติงานอย่างมาก ถ้าความพึงพอใจในการปฏิบัติงานดี สุขภาพจิตของ
บรรณารักษ์จะดี ถ้าความพึงพอใจในการปฏิบัติงานไม่ดี สุขภาพจิตของบรรณารักษ์

ก็จะไม่ติดตามไปด้วย ที่เป็นดังนี้อาจเป็นเพราะลักษณะการทำงานของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนนั้น ต้องคอยบริการและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้ห้องสมุดแก่ครูอาจารย์ และนักเรียนในโรงเรียน ซึ่งเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่แตกต่างกันไปแต่ละคน ผู้มาใช้บริการมักต้องการให้ได้รับตามความพอใจของตน แต่ก็ป็นงานที่มีปัจจัยต่าง ๆ ไม่เอื้อต่อการให้บริการได้เต็มที่ ทั้งนี้เป็นเพราะภาระเบี่ยงจำนวนหนังสือ วัสดุอุปกรณ์ที่จะให้บริการ ตลอดจนถึงจำนวนผู้ใช้บริการ เหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญทำให้เกิดผลทางอารมณ์ และสุขภาพจิตของบรรณารักษ์ได้ ถ้าปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาดี สุขภาพจิตดี ความพึงพอใจย่อมติดตามไปด้วย

2. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างไร ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากผลการศึกษานี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปิยนุช สุจิต ที่ศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการกองหอสมุดแห่งชาติที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีความพึงพอใจในปัจจัยลักษณะงาน สิ่งตอบแทน สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับงาน และผู้ร่วมงานไม่แตกต่างกัน (ปิยนุช สุจิต. 2528 : 85) เช่นเดียวกับผลการวิจัยของศรีเรือน โกศลวัฒน์ (2527 : 129) ที่พบว่าบรรณารักษ์ที่มีคุณภาพการทำงานต่างกัน เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับผลการวิจัยของสุชุม นิลเชษฐ์ ซึ่งพบว่าขวัญของบรรณารักษ์ในสังกัดกองโรงเรียนรัฐบาลอยู่ในระดับปานกลาง และตัวแปรสถานที่ทำงาน อายุ เงินเดือน และวุฒิการศึกษาที่แตกต่างกัน มิได้ทำให้ขวัญของบรรณารักษ์แตกต่างกัน (สุชุม นิลเชษฐ์. 2526 : 36 - 39)

สาเหตุที่บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาพของบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานอยู่ในห้องสมุดแม้อยู่ในสถานศึกษาต่างกัน แต่สภาพการดำเนินงานและบรรยากาศแวดล้อมใกล้เคียงกันอยู่ภายใต้กฎระเบียบที่เหมือนกัน จึงทำให้ไม่พบความแตกต่างในความพึงพอใจ

3. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างไร ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐานที่วางไว้ ทั้งนี้เพราะงานบรรณารักษ์เป็นงานประเภทที่มีระบบ ระเบียบแน่นอน เมื่อเข้ามาทำงานและเรียนรู้งานแล้ว

งานก็จะดำเนินไปตลอดเวลาในระบบนั้น ๆ ดังนั้นประสบการณ์ในการทำงานจึงไม่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงาน นอกจากนี้ยังพบว่าอาชีพบรรณารักษ์ในท้องสมุดโรงเรียนเป็นอาชีพที่ทุกคนมีความรักในอาชีพไม่แตกต่างกันทั้งนี้เป็นผลงานวิจัยของศรีสมร คุณากรดินทร์ (2524 : 74 - 75) ที่พบว่าบรรณารักษ์ที่มีอายุการเป็นบรรณารักษ์ต่างกันมีทัศนคติต่ออาชีพบรรณารักษ์ไม่แตกต่างกัน และเหตุผลในการเลือกอาชีพบรรณารักษ์ก็เพราะศึกษามาทางสาขาวิชานี้ จึงควรใช้ความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานให้ตรงกับสาขาวิชาที่ศึกษามาอันเป็นปัจจัยจูงใจให้บุคคลมีความตั้งใจทำงานก่อให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน อีกทั้งยังสนองความต้องการของมนุษย์ในด้านการได้รับความสำเร็จตามความนึกคิด และความต้องการที่จะได้รับการยกย่องในสังคม

4. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ท้องสมุดโรงเรียน ซึ่งอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดของโรงเรียนแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ สาเหตุอาจเป็นเพราะความรู้ ความสามารถ และความมุ่งมั่นต่องานในหน้าที่ของบรรณารักษ์ในแต่ละโรงเรียนเหมือนกัน ถึงแม้ปริมาณงานบริการท้องสมุดโรงเรียนแห่งหนึ่ง จะแตกต่างไปจากอีกโรงเรียนหนึ่งก็ตาม แต่ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องสมุด รูปแบบ และคุณภาพของการเรียนการสอน และการจัดการภายในโรงเรียนไม่แตกต่างกัน เช่นในโรงเรียนขนาดใหญ่ อาจมีบุคลากรในการบริหารงานท้องสมุด เพื่อดำเนินงานแนะแนวการอ่าน และช่วยเหลือในการสอนเช่นเดียวกับโรงเรียนขนาดเล็ก จากผลการวิจัยของ เกษร บัวทอง (2532 : 71) พบว่าสถานภาพของครูบรรณารักษ์ส่วนใหญ่ (62.79 %) ซึ่งจบการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ จากท้องสมุดโรงเรียนจำนวน 40 แห่ง (46.51 %) มีครูบรรณารักษ์ทำงานในท้องสมุดเพียง 2 คน และท้องสมุดโรงเรียนจำนวน 65 แห่ง (75.59 %) ไม่มีเจ้าหน้าที่ท้องสมุด ปัจจุบันไม่ว่าท้องสมุดโรงเรียนจะมีขนาดใดก็ตาม การดำเนินงานของท้องสมุดโรงเรียนก็ประสบผลสำเร็จจากความร่วมมือของผู้บริหารโรงเรียนที่เห็นความสำคัญของท้องสมุด สนับสนุนส่งเสริมในด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุและกำลังใจ ส่วนครู อาจารย์ประจำวิชาก็กระตุ้นให้นักเรียนรู้จักศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และมีนิสัยรักการอ่าน บุคคลสำคัญคือบรรณารักษ์เป็นผู้ดำเนินงานท้องสมุด จัดบริการ สรรหาหนังสือ และวัสดุอื่น ๆ ที่ครู อาจารย์ และนักเรียนต้องการไว้บริการ พร้อมทั้งจัดกิจกรรมต่าง ๆ

เพื่อดึงดูดความสนใจให้ครู อาจารย์ และนักเรียนมาใช้ห้องสมุด พร้อมทั้งพัฒนา
สร้างสรรค์ห้องสมุดโรงเรียนเพื่อตอบสนองนโยบายของโรงเรียน และวัตถุประสงค์
ของหลักสูตร เพื่อให้การเรียนรู้ การสอนมีประสิทธิภาพ ฉะนั้นไม่ว่าบรรณารักษ์
ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนขนาดใดก็ตาม จะมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน
ไม่แตกต่างกัน

5. บรรณารักษ์ที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีสุขภาพจิตในการปฏิบัติงาน
แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ผลการศึกษา
ครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุชุม นิลเชษฐ์ ที่ศึกษาเกี่ยวกับขวัญของบรรณารักษ์
ในสังกัดกองโรงเรียนรัฐบาล กรมสามัญศึกษา พบว่าบรรณารักษ์ที่มีวุฒิแตกต่างกัน
ขวัญของการทำงานไม่แตกต่างกัน (สุชุม นิลเชษฐ์. 2516 : 36 - 39)
และของมัลลวีร์ ห่อสกุลกล (2520 : 54 - 57) ได้ศึกษา ขวัญของครูแนะแนว
ซึ่งทำหน้าที่เป็นครูสนับสนุนการสอนเช่นเดียวกับครูบรรณารักษ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา โดยการเปรียบเทียบระดับขวัญของครูแนะแนวตามตัวแปร
ของเพศ วุฒิ ประสบการณ์ และสถานที่ทำงาน ผลปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างกัน

สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าสถานะภาพของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับ
ปริญญาตรีสาขามัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ถึง 62.79% (เกษร บัวทอง. 2532 : 71)
ซึ่งได้ทำงานตรงกับความรู้ในอาชีพที่ตนเองได้ศึกษามา จึงทำให้มีความสุข
ความสบายใจในการปฏิบัติงาน นอกจากนั้นจอห์น ฮอลล์ ได้ศึกษาพบว่านักศึกษา
ส่วนใหญ่เลือกศึกษาวิชาชีวบรรณารักษศาสตร์เพื่อที่จะประกอบอาชีพบรรณารักษ์
ในอนาคต เป็นเพราะพอใจในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับหนังสือและบุคคลทั่วไป
(Hall. 1982 : 128 - 129) และผลจากการวิจัยของเกษร บัวทอง
(2532 : 75) พบว่าภาระงานของกลุ่มครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยม
สังกัดกรมสามัญ ในกรุงเทพมหานคร ต้องปฏิบัติเช่นเดียวกันในทุกด้านมากน้อยใน
ระดับปานกลางพอ ๆ กันทั้งงานห้องสมุด งานสอน และงานวิชาการ ถ้าเป็น
งานห้องสมุดจะรวมงานบริหาร งานเทคนิค งานบริการ และงานประชาสัมพันธ์
ห้องสมุด ดังนั้นไม่ว่าบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
ในกรุงเทพมหานคร จะมีวุฒิใด สภาพการปฏิบัติงานย่อมเท่าเทียมกัน ปัญหาต่าง ๆ
ที่พบในสภาพกฎ ระเบียบ วิธีปฏิบัติเหมือนกันจึงทำให้บรรณารักษ์ทุกวุฒิการศึกษา
มีสุขภาพจิตไม่แตกต่างกัน

6. บรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีสุขภาพจิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอุโฆะ ปิ่นสุวรรณ (2523 : 57) ที่ศึกษาสภาพการปฏิบัติงาน และสุขภาพจิตของครู อาจารย์ ในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ พบว่าครู อาจารย์ ที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีสภาพการปฏิบัติงาน และสุขภาพจิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยปรากฏว่าครู อาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการสอนมาก มีสภาพการปฏิบัติงานและสุขภาพจิตดีกว่าครู อาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการสอนน้อย เช่นเดียวกับการศึกษาของสุธรรม ประทานทรัพย์ (2520 : 51 - 52) เรื่องปัญหาส่วนตัวและสภาพการปฏิบัติงานของครูในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งพบว่าครู อาจารย์ ที่มีประสบการณ์ในการสอนแตกต่างกันประสบปัญหาด้านสภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครู อาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการสอน 1 - 2 ปี ประสบปัญหาด้านปฏิบัติงานมากที่สุด และจากงานวิจัยของศุภลักษณ์ เกื้อวรกุลชัย (2525 : 51) พบว่าครูในเขตแทรกซึมของผู้ก่อการร้ายที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกัน มีสุขภาพจิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการวิจัยที่พบว่า กลุ่มบรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 0 - 5 ปี มีสุขภาพจิตต่ำกว่าผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า 5 ปีขึ้นไป ทั้งนี้เพราะในช่วง 5 ปีแรกเป็นช่วงที่บุคคลผู้ปฏิบัติงานในหน้าที่ของบรรณารักษ์กำลังหาประสบการณ์ในการทำงานจริงจากสถานที่นั้น จากงานวิจัยของ สวนา พรพัฒน์กุล (ม.ป.ท. : ม.ป.ป.) พบว่าไม่ว่าใครจะจบการศึกษาอะไรมาก็ตาม เมื่อมาปฏิบัติงานจริงจะสามารถนำความรู้จากการเรียนมาใช้ได้ 15% โดยประมาณ นอกนั้นต้องหาจากประสบการณ์จริง ซึ่งในช่วงระหว่างการหาประสบการณ์นี้เป็นช่วงปรับตัว อาจพบปัญหาอุปสรรคบางประการที่ไม่เคยพบมาก่อน ก่อให้เกิดความวิตกกังวลในด้านต่าง ๆ ทำให้สุขภาพจิตต่ำกว่ากลุ่มบรรณารักษ์ในช่วง 6 ปีขึ้นไป บรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานห้องสมุดมานาน ย่อมมีความสัมพันธ์อันดีได้เรียนรู้ถึงบุคลิกภาพและความต้องการของผู้ร่วมงานได้มากกว่า และจากประสบการณ์ที่ผ่านมามากจะเพิ่มความสามารถในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ สามารถปรับตัวเตรียมตัวเมื่อเผชิญกับปัญหา ได้เรียนรู้เทคนิคการเข้ากับคน ทำให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะได้รับจากการเรียนรู้โดยประสบการณ์ตรงจากการศึกษาของเบสีย์ พบว่าผู้อำนวยการสำนักหอสมุดเน้นความสำคัญของ

ประสบการณ์ในการทำงาน ถึงแม้ว่าจะมีความต้องการบุคคลที่มีวุฒิปริญญาโท หรือปริญญาเอกก็ตาม แต่ก็ยังคงต้องการผู้มีประสบการณ์ด้วย (Bailey. 1981 : 112) ดังนั้นประสบการณ์จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการปฏิบัติงาน การควบคุมปกครองคน และการสามารถเข้ากับผู้อื่นได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวบรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า จึงมีสุขภาพจิตดีกว่าบรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์น้อย แต่การที่ไม่พบว่าค่าของความพึงพอใจของบรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์แตกต่างกันนั้น เป็นเพราะกลุ่มบรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ 0 - 5 ปี เป็นช่วงเริ่มต้นปฏิบัติราชการ ทำงานได้ไม่นาน ยังคงมีความพอใจในการทำงานที่ตรงกับสาขาอาชีพที่เรียนมาได้ บรรจุเข้าทำงานซึ่ง โชคดีกว่าคนอื่นอีกจำนวนมากที่ยังไม่มีงานทำ

7. บรรณารักษ์ที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีสุขภาพจิตในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐาน สาเหตุที่ไม่พบความแตกต่างของสุขภาพจิตบรรณารักษ์ที่อยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน เป็นเพราะว่าสถานภาพของบรรณารักษ์ส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาจบจากสาขาวิชา บรรณารักษศาสตร์ตรงกับสาขาอาชีพที่ปฏิบัติงานอยู่ ไม่ว่าจะเป็นห้องสมุดโรงเรียน ขนาดใดก็ตาม แนวทางในการปฏิบัติงานด้านบริหารงานย่อมไม่แตกต่างกัน ซึ่ง ตรงกับงานวิจัยของสุมิตรา สังฆมานนท์ (2530 : 57 - 60) พบว่าขนาดของ โรงเรียนที่บรรณารักษ์ปฏิบัติงานอยู่ไม่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานห้องสมุดด้านบริหาร งานเทคนิค และงานบริการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของเกษร บัวทอง (2532 : 75) พบว่างานที่กลุ่มครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนได้ปฏิบัติจริง ทั้งงานห้องสมุด งานสอน และงานวิชาการ อยู่ในระดับปานกลางเหมือนกันในทุกด้าน อีกทั้ง บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนได้มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และ ประสบการณ์ในงานด้านต่าง ๆ กันสม่ำเสมอ อย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง จึงทำให้การปฏิบัติงานของบรรณารักษ์เป็นไปด้วยดี ถึงแม้ความแตกต่างส่วนตัว และความสามารถที่ต่างกันของบรรณารักษ์แต่ละคน ก็ไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างกัน ในเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน แต่เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของสุขภาพจิต แล้วพบว่าโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง บรรณารักษ์จะมีสุขภาพจิตดีกว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษโดยเฉลี่ยเล็กน้อย ซึ่งอาจเป็นผล เนื่องมาจากจำนวนผู้มาขอรับบริการซึ่งทำให้เกิดปัญหาทางด้านอารมณ์ได้

8. การเปรียบเทียบความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของหัวหน้า บรรณารักษ์และผู้ช่วยบรรณารักษ์ ผลการศึกษาปรากฏว่า หัวหน้าบรรณารักษ์และ

ผู้ช่วยบรรณารักษ์ มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของศรีเรือน โกศลวัฒน์ (2525 : 127) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจในการทำงานของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัย ในกรุงเทพมหานคร พบว่าบรรณารักษ์ที่มีคุณภาพในการทำงานต่างกัน มีความพึงพอใจในการทำงานไม่แตกต่างกัน และจากการวิจัยของอุไรพรหม หล่อศิริ พบว่าบรรณารักษ์มีลักษณะหน้าที่งานที่ต่างกัน คือบรรณารักษ์ฝ่ายจัดหมู่และทำบัตรรายการ กับบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถาม มีความพึงพอใจในการปฏิบัติคล้ายคลึงกัน (อุไรพรหม หล่อศิริ. 2524 : 124 - 125) ทั้งนี้เป็นเพราะงานอาชีพบรรณารักษ์เป็นงานที่ต้องอาศัยใจรักงานเป็นตัวนำในการเลือกอาชีพ ทั้งหัวหน้าบรรณารักษ์และผู้ช่วยบรรณารักษ์ต่างมีใจรักในอาชีพ ได้ทำงานตรงกับความสนใจ ความรู้ และความสามารถของตน จึงทำให้มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

อีกทั้งกลุ่มหัวหน้าบรรณารักษ์และผู้ช่วยบรรณารักษ์ที่ศึกษานี้ ต่างก็เป็นข้าราชการปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีสภาพและบรรยากาศในการดำเนินงานที่ใกล้เคียงกัน อยู่ภายใต้ระเบียบวินัยเหมือนกัน จึงทำให้ต่างมีความรู้สึกลึกซึ้งไปในทำนองเดียวกัน ความแตกต่างระหว่างบุคคล และความสามารถที่ต่างกันของบรรณารักษ์แต่ละคน มิได้ก่อให้เกิดความแตกต่างกันในด้านความรู้สึกลึกซึ้งที่มีต่ออาชีพของตน

9. การศึกษาเปรียบเทียบสุขภาพจิตของหัวหน้าบรรณารักษ์และผู้ช่วยบรรณารักษ์ ผลปรากฏว่า หัวหน้าบรรณารักษ์และผู้ช่วยบรรณารักษ์ มีสุขภาพจิตไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ ทั้งหัวหน้าบรรณารักษ์และผู้ช่วยบรรณารักษ์ ต่างก็ปฏิบัติงานตรงกับสาขาวิชาที่ตนได้ศึกษารับปริญญาและใจรักจึงมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานใกล้เคียงกัน ถึงแม้หัวหน้าบรรณารักษ์จะเป็นผู้ได้รับมอบหมายนโยบายให้รับผิดชอบดำเนินงานโดยตรงจากผู้บังคับบัญชาให้เป็นผู้วางแผนนโยบายในการดำเนินงานสนองวัตถุประสงค์ตามหลักสูตรการเรียนการสอน วางแผนงานสำหรับปฏิบัติ ปฏิบัติงานตามขั้นตอนที่จำเป็นตลอดจนควบคุมดูแล ให้คำปรึกษา ติดตามผล และปรับปรุงงานตามหน้าที่ของผู้บริหารโดยทั่วไป แต่เนื่องจากบุคลากรในห้องสมุดมีไม่เพียงพอ ห้องสมุดโรงเรียนส่วนใหญ่มีเพียงหัวหน้าบรรณารักษ์และผู้ช่วยบรรณารักษ์ปฏิบัติงานเพียงสองคน จึงทำให้ทั้งหัวหน้าบรรณารักษ์และผู้ช่วยบรรณารักษ์ต้องร่วมกันดำเนินงานห้องสมุดปรึกษาหารือร่วมกันในการวางแผนนโยบายในการปฏิบัติงาน กำหนดโครงการหรือ

แผนงานร่วมกันในการวางแผนระยะยาวต่าง ๆ ของห้องสมุด จัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน
สำรวจความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุด เพื่อจัดบริการให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ
ความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุด และประเมินผลการปฏิบัติงาน ซึ่งการบริหารงาน
แบบมีส่วนร่วม เป็นการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสูงสุด เพราะมีประโยชน์สำคัญคือ
เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน และกำลังใจของพนักงาน (สมยศ นาวิการ.

2525 : 27)

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้าข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมความพึงพอใจในการ
ปฏิบัติงานและสุขภาพจิตของบรรณารักษ์ ดังนี้

1. หัวหน้าบรรณารักษ์ควรสร้างบรรยากาศและสภาพการปฏิบัติงานให้
ตอบสนองทางใจของผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อสร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน
อันเป็นผลทำให้ผู้ช่วยบรรณารักษ์มีสุขภาพจิตดีไปด้วย ซึ่งจะมีผลต่อประสิทธิภาพใน
การปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น
2. บรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 0 - 5 ปี ควรได้รับการ
การดูแล การปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาอันอาจเกิดขึ้นทั้งในหน้าที่การงานและ
ส่วนตัว เพื่อให้บรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์น้อยดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่
3. ผู้บังคับบัญชาควรให้ความสำคัญ และให้การสนับสนุนการดำเนินงาน
ห้องสมุดในทุกด้าน ทั้งทางด้านงบประมาณ บุคลากร วัสดุค้ำคว้า และสถานที่ที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาสุขภาพจิตของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาใน
สังกัดกรุงเทพมหานคร
2. ควรศึกษาสภาพการปฏิบัติงานและสุขภาพจิตของบรรณารักษ์ห้องสมุด
โรงเรียนมัธยมศึกษาในส่วนภูมิภาค หรือห้องสมุดเฉพาะ หรือห้องสมุดประชาชน
3. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาการปรับตัวและสุขภาพจิต
ของนักศึกษาริทยูนิโทสาขามรรณารักษศาสตร์

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกรัตน์ สุชะตุงคะ. การวิเคราะห์สุขภาพจิตของนักเรียนชั้นม.ศ.3 ในเขตการปกครองของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ จังหวัดปราจีนบุรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัดสำเนา.
- กรองจิตต์ นรทมิธ. แรงจูงใจในการทำงานของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับรางวัลและไม่ได้รับรางวัล. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.
- กิตติพร ปัญญาภิบาล. สุขภาพจิตของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ ฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516. อัดสำเนา.
- การแพทย์, กรม. คู่มือสุขภาพจิตสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2529.
- เกษม นิยมราษฎร์. การศึกษาสภาพห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนภูมิภาค 1 และ 2. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ ฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520. อัดสำเนา.
- เกษร บัวทอง. การปฏิบัติงานของกลุ่มบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ ฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532. อัดสำเนา.
- ครุศาสตร์, คณะ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. รวบรวมรายงานความรู้ทั่วไปทางการศึกษา. กรุงเทพฯ ฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2505.
- คำนิง นกแก้ว. ความพึงพอใจในการทำงานของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 3. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ ฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523. อัดสำเนา.
- จันทนา สุวรรณอาสน์. สุขภาพจิตของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. อัดสำเนา.
- จินตนา สุขมาก. การสำรวจสภาวะห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาบางโรงเรียนในพระนคร ปีการศึกษา 2508. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ ฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2509. อัดสำเนา.

เฉลิมศรี เจตระการ. การใช้ประโยชน์ห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาโครงการทดลองหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520. อัดสำเนา.

ชูศรี วงศ์รัตน์. เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

ณรงค์ศักดิ์ ตะละกัญ. การพัฒนาคุณภาพชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ศิวพร, 2529.

ทรรศนียา กัลยาณมิตร. การบริหารศูนย์บริการวิชาการในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสารวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

นันทนา วรรณคำ. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูสุศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ตามการรับรู้ของตนเอง. วิทยานิพนธ์ ก.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529. อัดสำเนา.

นิยม ศรีวิเศษ. ความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการส่วนจังหวัด ตำแหน่งครู เขตการศึกษา 9. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2521. อัดสำเนา.

บุญเรือน จันทศรีคำ. การศึกษาปัญหาความคิดเห็นและความต้องการของครูและนักเรียนที่มีต่อห้องสมุดโรงเรียนมัธยมแบบประสม. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2518. อัดสำเนา.

ประมวล ดิคนินสัน. "สุขภาพจิต," ปจวรายสาร. 112(5) : 18 - 19 ; ตุลาคม - ธันวาคม 2514.

ปราโมทย์ เชาวศิลป์. "สุขภาพจิตคืออะไร," สารคดี. 1(1) : 96 - 97 กุมภาพันธ์ 2528.

เปล่งศรี อิงคินันท์. ความพึงพอใจในการทำงานของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ ก.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526. อัดสำเนา.

ปานใจ จิรวชิรเดช. การศึกษาความคิดเห็นของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 ที่มีการจัดตั้งศูนย์ทำบัตรรายการหนังสือ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2527. อัดสำเนา.

- ปิยะนุช สุจิต. การศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการกอง
ทอสมุดแห่งชาติ. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528. อัดสำเนา.
ผ่องพรรณ เกิดนิทกซ์. สุขภาพจิตเบื้องต้น. กรุงเทพฯ ฯ : บัณฑิตการพิมพ์,
2530.
- ฝน แสงสิงแก้ว. "สุขภาพจิตและการสร้างสุขภาพจิตในสังคมที่ผันผวน,"
วารสารแนะแนว. 17(86) : 7 - 20 ; เมษายน - พฤษภาคม
2526.
- พรรณราย ทรันยะประภา. จิตวิทยาอุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ ฯ :
โอเดียนสโตร์, 2529.
- ภิรมย์ สุนธภิรมย์ และคณะ. "โครงการวิจัยเรื่องสุขภาพจิตของคนใน
กรุงเทพมหานคร," การประชุมวิชาการเรื่องกรุงเทพ 2545.
กรุงเทพฯ ฯ : สถาบันวิจัยสภาพแวดล้อมและโครงการศูนย์นครศึกษา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. ประมวลพระราชดำรัสและ
พระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ. ปีนุทศักราช 2530.
กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์กรุงเทพ ฯ, ม.ป.ป.
- มนูญ บุญเชิด. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษา
ประจำจังหวัด. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ ฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2519. อัดสำเนา.
- มัลลวีร์ ท่อสกุลกล. ขวัญของครูแนะแนวโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดโรงเรียน
รัฐบาล กรมสามัญศึกษา. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520. อัดสำเนา.
- มันมมาส ชวลิต. เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับสมาคมทอสมุดแห่งประเทศไทย จัดพิมพ์
เนื่องในการประชุมใหญ่สามัญประจำปี 2529. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529.
- ยนต์ ชุ่มจิต. สภาพปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของครูอาจารย์ในโรงเรียนมัธยม
ศึกษาใน เขตการศึกษา 5. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520. อัดสำเนา.

- รณพร ชิงธาตา. การดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนมัธยมวิสามัญศึกษา สังกัด กองโรงเรียนรัฐบาล กรมวิสามัญศึกษา ในส่วนกลาง ปีการศึกษา 2512. ปรินทูนินท์ กศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2513. อัดสำเนา.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. หลักการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ ฯ : บริษัทศึกษาพรจำกัด, 2528.
- วณิช บรรจง. "ครูกับสุขวิทยาทางจิต," วิทยาสาร. 16(16) : 26 - 27 ; พฤศจิกายน 2507.
- วรรณ ลิ้มอักษร. สุขภาพจิตในโรงเรียน. สงขลา : ภาควิชาจิตวิทยาและแนะแนวการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2524.
- วิเชียร เกตุสิงห์. หลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย. กรุงเทพฯ ฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2530.
- ✓ วิโรจน์ สารัตนะ. การวางแผนในโรงเรียนมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ ฯ : อักษรบัณฑิต, 2532.
- วีระชาติ แก้วไสย. องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดเชียงราย. ปรินทูนินท์ กศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2518. อัดสำเนา.
- ศรีเรือน โกศลวัฒน์. ความพึงพอใจในการทำงานของบรรณารักษ์ห้องสมุด มหาวิทยาลัย ในกรุงเทพมหานคร. ปรินทูนินท์ กศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527. อัดสำเนา.
- ศรีสมร คุณากรบดินทร์. เปรียบเทียบทัศนคติต่ออาชีพบรรณารักษ์ของนักศึกษาวิชาเอกบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาตรีกับบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัย และวิทยาลัยครู. ปรินทูนินท์ กศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. อัดสำเนา.
- ศิรินทร์ เกษบุรมย์. ปัญหาและความต้องการบริการสุขภาพจิตชุมชนของประชาชน ในชุมชนเมืองและชุมชนชนบท ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ คม. กรุงเทพฯ ฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524. อัดสำเนา.

- สมชัย ยุติธรรม. การสำรวจห้องสมุดศึกษาปัญหา ความต้องการและทัศนคติของครูและนักเรียนที่มีต่อห้องสมุดโรงเรียนมัธยมวิสามัญศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2513. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2514. อัดสำเนา.
- สมัย มละโยธา. การบริหารงานบุคลากรของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ในทัศนะของครูผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด และผู้บริหารการศึกษาที่เกี่ยวข้อง. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2528. อัดสำเนา.
- สวนา พรพัฒน์กุล. เอกสารโรเนียวเรื่องสุขภาพจิต. ม.ป.ท. : ม.ป.ป. สามีญศึกษา, กรม. คู่มือการประเมินมาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2530. กรุงเทพฯ : กองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา, 2530.
- _____. คู่มือบรรณารักษ์เรื่องการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน. กรุงเทพฯ : หน่วยงานพิเศษ กรมสามัญศึกษา, 2522.
- _____. สถิติการศึกษาลับย่อ ปีการศึกษา 2530. กรุงเทพฯ : กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา, 2530.
- สุขุม นิลเชษฐ์. ขวัญของบรรณารักษ์ในสังกัดกองโรงเรียนรัฐบาล กรมสามัญศึกษา. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2516. อัดสำเนา.
- สุจริต สุวรรณชีพ. "100 ปีสุขภาพจิต," ไทยรัฐ. 7 พฤศจิกายน 2532. หน้า 19.
- สุชา จันทน์เอม. จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2525.
- สุชาติ อามฤคขจร. การศึกษาเปรียบเทียบห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาแบบ ประสมกับมาตรฐานห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2516. อัดสำเนา.
- สุโท เจริญสุข. จิตวิทยาการเรียนการสอนตามแนวทางพุทธปรัชญาและจิตวิทยา แผนใหม่. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, 2515.
- สุธรรม ประทานทรัพย์. การศึกษาปัญหาซึ่งมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจใน การปฏิบัติงานของครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร เปรียบเทียบกับครูในจังหวัดใกล้เคียง. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520. อัดสำเนา.

- สุปาณี ลีลากิจรุ่งเรือง. การสำรวจนักเรียนช่วยงานห้องสมุดในโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525. อัดสำเนา.
- สมิตรา สังฆมานนท์. การศึกษาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในการปฏิบัติงานห้องสมุดของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 ปีการศึกษา 2528. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2530. อัดสำเนา.
- สุรางค์ จันทน์เอม. สุขภาพจิต. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต, 2527.
- สุรיתอง ศรีสะอาด. การเปรียบเทียบบุคลิกภาพของนิสิตและนักศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์กับบรรณารักษ์ที่ประสบความสำเร็จ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัดสำเนา.
- ททัยทิพย์ ควรสุภา. สุขภาพจิตของครูแนะแนวโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.
- อัจฉรา สุธารมภ์. สุขภาพจิต. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527.
- อัมพร ปิ่นศรี และนันทนา เผือกน่อง. การจัดและบริหารงานห้องสมุด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2515.
- อัมพร โอตระกูล และคณะ. "ปัญหาสุขภาพจิตในเขตเมือง," วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย. 27 : 212 - 213 ; กรกฎาคม - กันยายน 2525.
- อุโฆษ ปันสุวรรณ. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการปฏิบัติงานและสุขภาพจิตของครูอาจารย์ในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดกองการศึกษานิเศษ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัดสำเนา.
- อุษณีย์ พาณิชย์ไพศาลกุล. ความพึงพอใจของครูอาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อองค์ประกอบในการปฏิบัติงาน. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527. อัดสำเนา.

Anderson, Lester W., and Lauren A. Yan Dyke. School Administration. Boston : Houghton Mifflin Co., 1963.

Applewhite, Phillip B. Organization Behavior. Englewood Cliffs : Prentice-Hall, 1965.

Bailey, Martha J. Supervisory and Middle Management in Library. Metuchen. N.J. : Scarecrow, 1981.

✓D'Elia, George Patrick Michael. "The Determinants of Job Satisfaction Among Beginning Librarians," Library Quarterly. 49 : 283 - 302 ; July, 1979.

Gilmer. Psychology. New York : Harper & Row Publishers, 1970.

Gilmer, Beverlyvon Haller. Industrial Psychology. 2nd.ed., New York : McGraw-Hill, 1966.

Glasser, William. Mental Health or Mental Illness. New York: Harper & R Publishers, Inc., 1960

Good, Carter V. Dictionary of Education. New york : McGraw-Hill, 1973.

Hall, John. "Why Librarianship ?" Assistant librarianships. 75 : 127 - 130 ; October, 1984.

Harrell, Thomas Willard. Industrial Psychology. Culcutta : Oxford & IBM, 1964

Jahoda, Marie. Current Concepts of Positive Mental Health. New York : Basic Books Inc., 1958.

John, Edward B., Wilfred C. Sutton., and Lloyd Ed. Webster. Health for Effective living. New York : McGraw-Hill Book Company Inc., 1970.

Keller, Generald, Brain Warrack, and Hener Bartel.

Statistics for Management and Economics : a Systematic Approach. California : Wedsworth Publishing Company, 1988.

McComick, Ernest J., and Daniel R. Ilgen. Industrial Psychology. Englewood Cliffs : Printice-Hall, Inc., 1980.

Metfessel, Newton S. and John F. Shea. "Fifty often Overlooked Areas of Teacher Frustration," The American School Board Journal. 6 : 16 - 17 ; June, 1961.

Mittal, P.L. Library Administration Theory and Practice. 4th.ed., New Delhi : Metropolitan Book, 1978.

Mouley, George J. Psychology for Effective Teaching. New York : Holt Rinehart and Winston Inc., 1965.

Nancy C. Morse. Satisfactions in the White Collar Job. Michigan : University of Michigan Press, 1965.

Napier, Thomas Gayle. "Teacher Morale," Dissertation Abstracts. 27(5) : 1228A ; November, 1966.

Plate, Kenneth M. and Elizabeth W. Stone. "Factors Affecting Librarians' Job Satisfaction : A Report of Two Studies," Library Quarterly. 44 : 97 - 110 ; April, 1974.

Rodney, Arlyn Wickstom. "An Investigation into Job Satisfaction Among Teachers," Dissertation Abstracts International. 72(3) : 1249A ; September, 1971.

Sergiovanni, Thomas J. "Factor which Affect Satisfaction and Dissatisfaction of Teacher," Exploration in Educational Administration. St.Louise University of Queensland Press, 1973.

- Smith, Patricia C., Lome M. Kendall, and Chales L. Hulin.
The Measurement of Satisfaction in Work and Retirement.
 Chicago : Rand Mc Nally, 1969.
- Stead, Bette Ann and Richard W. Scamell. "A Note on the
 Contribution of Assertiveness Training to Job
 Satisfaction of Professional Librarians,"
Library Quarterly. 51 : 380 - 389 ; October, 1980.
- _____. "A Study of the Relationship of Role Conflict, the
 Need for Role Clarity, and Job Satisfaction for
 Professional Librarians," Library Quarterly. 50 :
 310 - 323 ; July, 1980.
- Strauss, George and Leonard R. Sayley. Personnel : the
 Human Poblems of Management. 4th.ed., Englewood
 Cliffs : Prentice-Hall, 1980.
- Strickland, Benjamin F. "A Study of Factors Affecting
 Administrative Unit of North California,"
Dissertation Abstracts. 23(12) : 4598 - 4599A;
 June, 1963.
- Vroom, Victor H. Work and Motivation. New York : John
 Wiley and Sons, 1964.
- Wolman, Benjamin B. Dictionary of Behaviral Science.
 London : Macmillan, 1979.

ภาคผนวก

ที่ 1007/0596

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

มีนาคม 2532

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เรียน ท่านผู้อำนวยการโรงเรียน

บัณฑิตวิทยาลัย ขอรับรองว่า นางสาวอรนุช เพียรช่าง เป็นนิสิตระดับปริญญาโท
วิชาเอกบรรณารักษศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

นิสิตผู้มีความประสงค์จะมาติดต่อเพื่อขอความสะดวกในการศึกษาค้นคว้า
เพื่อทำวิทยานิพนธ์เรื่อง ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและสุขภาพจิตของบรรณารักษ์
ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร
ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความควบคุมดูแลของ

ผศ.ดร.สวณา

พรพัฒน์กุล

ประธาน

ผศ.บุญศรี

ไพรัตน์

กรรมการ

สิ่งที่นิสิตใคร่ขอความอนุเคราะห์ คือ ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากบรรณารักษ์
ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร

บัณฑิตวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะกรุณาให้ความร่วมมือในครั้งนี้ และขอขอบคุณ
ในความช่วยเหลืออนุเคราะห์ใด ๆ ที่ท่านจะโปรดให้แก่นิสิตผู้นี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นายสมพร บัวทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

มีนาคม 2532

เรื่อง ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

เรียน บรรณาธิการห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา

ด้วยข้าพเจ้ากำลังศึกษาและรวบรวมข้อมูลเพื่อเรียบเรียงวิทยานิพนธ์เรื่อง "ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และสุขภาพจิตของบรรณาธิการห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสถานการณ์ปฏิบัติงานที่มีความสัมพันธ์กับสุขภาพจิตของบรรณาธิการ ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการพัฒนาสภาพการทำงานของบรรณาธิการในห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาให้ดีขึ้น และเพื่อป้องกันสุขภาพจิตของบรรณาธิการ อันจะเป็นการช่วยทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานของบรรณาธิการดียิ่งขึ้น

ข้าพเจ้าจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน กรุณาตอบแบบสอบถามตามความคิดเห็นที่แท้จริงของตัวท่านเอง โดยคำตอบทุกคำตอบถือเป็นความลับ และจะใช้เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยนี้เท่านั้น และขอความกรุณาส่งแบบสอบถามคืนภายในสิ้นเดือนมีนาคม 2532 นี้ด้วย ขอขอบพระคุณอย่างสูงในความอนุเคราะห์ของท่าน

ขอแสดงความนับถือ

(นางสาวอรุณฯ เพียรช่าง)

นิสิตปริญญาโท สาขาบรรณารักษศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

แบบสอบถาม

เรื่อง

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและสุขภาพจิต
ของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
ในกรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามมีทั้งหมด 4 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้สึกร่วมตัวต่อการทำงานของท่าน

ตอนที่ 3 เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานของท่าน

ตอนที่ 4 เป็นความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับความรู้สึกร่วมตัวและสภาพการปฏิบัติงาน
ของท่าน

2. โปรดอ่านข้อความแต่ละข้ออย่างละเอียด แล้วพิจารณาด้วยความรอบคอบ เลือก
คำตอบที่ตรงกับความรู้สึกหรือสภาพที่ท่านกำลังประสบอยู่ โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง
ตัวเลือกใดตัวเลือกหนึ่ง

3. คำตอบของท่านไม่มี "คำตอบที่ถูก" หรือ "คำตอบที่ผิด" ท่านมีอิสระในการตอบ
ให้ตรงกับความรู้สึกและข้อเท็จจริงของท่านให้มากที่สุด คำตอบที่จริงใจและครบถ้วนทุกข้อ จะช่วย
ให้ข้อมูลมีค่าและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษามากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดส่วนตัว

1. คุณวุฒิ

- ☐ ปริญญาตรีและโทบรรณารักษศาสตร์
- ☐ ต่ำกว่าปริญญาตรีสาขามรรณารักษศาสตร์
- ☐ ปริญญาตรีสาขาอื่น ๆ ที่ไม่ใช่สาขามรรณารักษศาสตร์

2. ประสบการณ์ในการทำงาน

- ☐ 0-5 ปี
- ☐ 6-10 ปี
- ☐ 11-15 ปี
- ☐ มากกว่า 15 ปี

3. จำนวนนักเรียนทั้งหมดในโรงเรียนของท่าน

- ☐ ตั้งแต่ 1-1,499 คน
- ☐ ตั้งแต่ 1,500-2,499 คน
- ☐ ตั้งแต่ 2,500 คนขึ้นไป

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความรู้สึกส่วนตัว

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่านรู้สึกหงุดหงิดเมื่อมีผู้มาเคลื่อนย้ายสิ่งของเครื่องใช้ของท่านผิดที่					
2. ท่านมีความคิดอยู่เสมอว่าทุกสิ่งรอบตัวเราทุกอย่างจะดีอยู่เสมอ					
3. เมื่อท่านเหนื่อยหรือหงุดหงิด ท่านมักจะระบายออกด้วยการทำลายของใช้ส่วนตัวท่าน					
4. ท่านสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยเหตุผลเสมอ					
5. ท่านมีเพื่อนสนิทที่สามารถเล่าเรื่องส่วนตัวต่าง ๆ ของท่านด้วยความจริงใจ					
6. บางครั้งท่านใช้เวลากับการคิดถึงเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เกิดขึ้น และทำให้ไม่สบายใจ					
7. บางครั้งท่านรู้สึกกระวนกระวายเมื่อถูกทิ้งให้อยู่คนเดียว					
8. ท่านรู้สึกสะเทือนใจจากการกระทำของผู้อื่นได้ง่าย					
9. ท่านรู้สึกว่าผู้อื่นจ้องมองหรือกล่าวถึงบ่อยครั้ง					
10. ท่านมองอนาคตไม่ออกว่าจะเป็นอย่างไ					
11. ท่านรู้สึกไม่อยากพบและพูดจากับคนอื่น ๆ ที่ไม่รู้จักมาก่อน					
12. ท่านรู้สึกว่าในบางครั้งนั่งไม่ติดโดยไม่ทราบสาเหตุ					
13. ท่านมีเรื่องโต้แย้งกับผู้อื่นบ่อย ๆ					
14. ท่านรู้สึกเบื่อหน่ายในการติดต่อกับคนหลาย ๆ ประเภทหลายระดับ					
15. ท่านคิดว่าผู้ร่วมงานเชื่อมั่นในความสามารถของท่าน					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
16. ผู้ที่มาติดต่อประสานงานกับท่านมักกลับไปด้วยความพอใจ					
17. ผู้ร่วมงานในความรับผิดชอบของท่านปฏิบัติตามคำสั่งของท่านเสมอ					
18. ผู้บังคับบัญชาพอใจในผลงานที่ท่านทำ					
19. ท่านได้รับการบำรุงขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานจากผู้บริหาร					
20. เมื่อมีปัญหาขัดแย้งกับผู้ร่วมงาน ท่านพอใจที่ได้รับความเป็นธรรมจากผู้บังคับบัญชา					
21. ท่านคิดว่าการตัดสินใจในการปฏิบัติงานของท่านดีแล้ว					
22. การปฏิบัติงานของผู้บังคับบัญชาทำให้ท่านรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญ					
23. ครู อาจารย์ และนักเรียนในโรงเรียน มักชมเชยการทำงานของ ท่าน					
24. ผลงานของท่านได้รับการสนับสนุนและยอมรับจากผู้ร่วมงาน					
25. ท่านรู้สึกมั่นคงปลอดภัยในการทำงาน					
26. ท่านรู้สึกว่าตนเอง เป็นสมาชิกที่สำคัญคนหนึ่ง ของโรงเรียน					
27. ท่านรู้สึกสนุกสนานในการปฏิบัติงาน					
28. ท่านพอใจในความสำเร็จที่ได้รับจากการทำงาน					
29. ท่านรู้สึกอดอัดใจต่อภาระเบี่ยงของ ที่ทำงาน					
30. ท่านสามารถปรับตัวเข้ากับผู้ร่วมงานได้เป็นอย่างดี					

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงาน

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่านพอใจเพื่อนร่วมงานในห้องสมุดที่ท่านทำงานอยู่					
2. เพื่อนร่วมงานในโรงเรียนส่วนใหญ่ชอบพอท่าน					
3. ท่านมีความสบายใจที่ได้ทำงานกับเพื่อนร่วมงาน					
4. ท่านรู้สึกว่าเป็นเพื่อนร่วมงานปฏิบัติหน้าที่อย่างดีแล้ว					
5. ท่านพอใจในความสัมพันธ์อันดีของท่านกับเพื่อนร่วมงาน					
6. การปฏิบัติงานของท่านได้รับความร่วมมือจากเพื่อนร่วมงาน					
7. เพื่อนร่วมงานปฏิบัติงานด้วยความเข้มแข็ง เสียสละไม่เห็นแก่ตัว					
8. ท่านคิดว่าเพื่อนร่วมงานปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ					
9. ท่านพอใจที่เพื่อนร่วมงานตระหนักถึงความสำคัญของท่าน					
10. ท่านมีเวลาพักผ่อนและเข้าร่วมกิจกรรมสังคมกับเพื่อนร่วมงานของท่าน					
11. ท่านพอใจในการให้คำแนะนำของผู้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการและหลักปฏิบัติ					
12. ท่านพอใจที่ผู้บังคับบัญชาเข้าใจปัญหาที่ท่านประสบในการทำงานและยินดีที่จะช่วยแก้ไขปัญหาร่วมกับท่าน					
13. ท่านเคารพนับถือผู้บังคับบัญชาด้วยความจริงใจ					
14. ท่านพอใจในผลการปฏิบัติงานของผู้บังคับบัญชา					
15. ท่านพอใจในแบบแผนการบริหารของผู้บังคับบัญชา					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
16. ท่านพอใจในการได้รับความสนับสนุนการปฏิบัติงานจากผู้บังคับบัญชา					
17. ท่านพอใจที่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ของโรงเรียน					
18. ท่านพอใจในการประสานงานภายในโรงเรียน					
19. ท่านพอใจในนโยบายการบริหารงานด้านวิชาการของโรงเรียน					
20. ท่านได้รับความสะดวกสบายในการปฏิบัติงานที่โรงเรียน					
21. งานในหน้าที่ของท่านมีลักษณะจูงใจให้อยากทำ					
22. ท่านพอใจในความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย					
23. ท่านมีความภาคภูมิใจที่จะยึดอาชีพบรรณารักษ์					
24. งานในหน้าที่ของท่านเปิดโอกาสให้ท่านได้ใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์					
25. ท่านมีความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงานที่ปฏิบัติอยู่					
26. ท่านพอใจในความเหมาะสมของงานประจำที่ปฏิบัติอยู่กับความรู้ความสามารถของท่าน					
27. การปฏิบัติงานในโรงเรียนนี้ทำให้ท่านก้าวหน้า					
28. สถานที่ทำงานช่วยกระตุ้นท่านให้อยากทำงาน					
29. ท่านมีขวัญและกำลังใจในการทำงานดีมาก					
30. ท่านไม่มีความคิดที่จะเปลี่ยนหรือย้ายงาน					

ตอนที่ 4 ความรู้สึกส่วนตัวที่ช่วยให้ท่านปฏิบัติงานในห้องสมุดของท่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ

.....

.....

.....

.....

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวอรนุช ชื่อสกุล เพ็ชรช่าง

เกิดวันที่ 14 เดือนกรกฎาคม พุทธศักราช 2498

สถานที่เกิด อำเภอพระนครศรี จังหวัดกรุงเทพมหานคร

สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 20/51 ซอยลาดพร้าว 23

ถนนลาดพร้าว เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10900

ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน อาจารย์ 1

สถานที่ทำงานปัจจุบัน โรงเรียนทอวัง ลาดยาว เขตบางเขน

กรุงเทพฯ 10900

ประวัติการศึกษา

พ. ศ. 2524

ค.บ. (บรรณารักษศาสตร์) จากวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

พ. ศ. 2533

กศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและสุขภาพจิตของบรรณารักษ์
ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
ในกรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ
ของ
อรนุช เพียรช่าง

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกบรรณารักษศาสตร์
กุมภาพันธ์ 2533

การศึกษาวิจัยนี้ได้ศึกษา ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และสุขภาพจิตของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานในห้องสมุด และเพื่อป้องกันสุขภาพจิตของบรรณารักษ์ อันจะเป็นการช่วยทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานของบรรณารักษ์ดีขึ้น

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ที่เป็นบรรณารักษ์ 77 คน และผู้ช่วยบรรณารักษ์ 48 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล และทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าความสัมพันธ์ วิเคราะห์ความแปรปรวนโดยวิธี F-test และทดสอบความแตกต่างโดยใช้สูตร Studentized q-statistic ของ Tukey และเปรียบเทียบความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และสุขภาพจิตของบรรณารักษ์และผู้ช่วยบรรณารักษ์ โดยใช้วิธี t-test

ผลการศึกษพบว่า

1. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์มีความสัมพันธ์กับสุขภาพจิตในทางบวก
2. บรรณารักษ์ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน และอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
3. บรรณารักษ์ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน และอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีคะแนนสุขภาพจิตแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
4. บรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีคะแนนสุขภาพจิตต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
5. บรรณารักษ์ และผู้ช่วยบรรณารักษ์ มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน
6. บรรณารักษ์ และผู้ช่วยบรรณารักษ์ มีสุขภาพจิตไม่แตกต่างกัน

**JOB SATISFACTION AND MENTAL HEALTH
OF SECONDARY SCHOOL LIBRARIANS.
IN BANGKOK**

**AN ABSTRACT
BY
ORANUCH PIENCHANG**

**Presented in partial fulfilment of the requirements for
the Master of education degree in Library Science
at Srinakharinwirot University
February 1990**

The purposes of this research were : to study job satisfaction and mental health of secondary school librarians in Bangkok : to present a guide line to improve librarians' job and to protect librarians' mental health in order to increase the librarians efficiency in working. A sample of 77 librarians and 48 librarian assistants working in secondary schools was randomly selected this study. The percentage value, Correlation Coefficient, F - test and t - test were applied in data analysis.

This study revealed following results :

1. Job satisfaction of librarians and mental health of librarians were positive significant correlation.
2. There was no statistically significant difference between job satisfaction of the librarians who were different in educational level, working experince and school sizes.
3. There was no statistically significant difference between mental health of the librarians who were different between mental health of the librarians who were different in educational level and school sizes.
4. There was statistically significant difference between mental health of the librarians who were different in working experience at .05 level.
5. There was no difference between job satisfaction of librarians and librarian assistants.
6. There was no difference between mental health of librarians and librarian assistants.